

www.musavat.com

MUSAVAT

Xəbər
Azərbaycanda
kişilərin
az yaşama
səbəbi
yazısı səh.15-də

Qurucusu: Rauf Arifoğlu Gündəlik qəzet 8-14 noyabr 2024-cü il Cümə № 205 (8578) Qiyməti 60 qəpik

Gündəm

Prezidentin təklifi - artan təhdidlərə qarşı hərbi güc

"Türk NATO'su qurmaq mümkün olacaqmı?"

yazısı səh.5-də

Türk dünyasının yeni bayrağının mənası

yazısı səh.6-də

Hakan Fidandan İrəvanı məyus edən mövqe

yazısı səh.13-də

Ermənilərlə gürcülərin Dağ Borçalı davası

yazısı səh.11-də

Ukraynada savaş bitir, İranla başlayır

yazısı səh.12-də

Şeyx dəvət göndərmədi, Qaregin "intiqa" qərarı verdi

yazısı səh.13-də

Dünya imtina edir, biz pulla satırıq...

yazısı səh.15-də

ABŞ Ermənistanda buna hazırlaşır - Rusiya kəşfiyyatı

yazısı səh.7-də

Sülh sazişi üçün yeni tarix və məkan: noyabr, Astana...

yazısı səh.9-də

Bayram tətili başladı

yazısı səh.2-də

Banklar üç milyon vətəndaşı "faizlə" necə yükləyib?

yazısı səh.14-də

Hərbi təlim toplanışlarında yeni qayda

yazısı səh.9-də

44 GÜNLÜK VƏTƏN MÜHARİBƏSİNİN SON NÖQTƏSİ - ZƏFƏR GÜNÜ

İkinci Qarabağ müharibəsinin hər günü şanlı bir tarix, misli görünməmiş qəhrəmanlıq dastanıdır

yazısı səh.6-də

Xəzərdə barıt qoxusu - raketlər atılır, dronlar uçar

21 aya yaxındır davam edən müharibə zamanı Rusiya Xəzər dənizindən Ukraynanın şəhərlərini vurur, buna cavab olaraq Dağıstan hədəfə gəlir - Azərbaycana risklər... yazısı səh.8-də

Greta Tunberg

Sorosun gənc "kuklası" Tiflisdən Bakının əleyhinə danışdı

yazısı səh.11-də

Ursula fon der Leyen

Leyen çirkin erməni təbliğatına qoşuldu

yazısı səh.4-də

Bakı və Ankara Zəngəzur dəhlizi üçün anlaşı - Erdoğan açıqladı

yazısı səh.7-də

Prezident yol və park açılışında

Prezident İlham Əliyev noyabrın 7-də Böyükşor-Pirsağı yeni avtomobil yolunun açılışında iştirak edib. Bildirilib ki, Böyükşor-Pirsağı yeni avtomobil yolunun uzunluğu 12,7 kilometrdir. Yeni yol başlanğıcını Balaxanı qəsəbəsinin ərazisindən (Böyükşor gölü) götürməklə Digah və Məmmədli qəsəbələrindən keçərək Kürdəxanı və Pirsağı qəsəbələrinə qədər uzanır.

Paytaxtda nəqliyyat axınının tənzimlənməsində böyük rol oynayacaq bu yol 1b texniki dərəcəyə uyğun olaraq ən müasir tələblər səviyyəsində inşa edilib və 6 hərəkət zolağından ibarətdir.

Layihəyə əsasən, yolboyu 6 yol ötürücüsü və bir avtomobil keçidi inşa edilib. Bundan başqa, yolboyu 3 yerdə "U" tipli geri dönüş keçidi yaradılıb.

Prezident noyabrın 7-də Bakıda Mərkəzi Parkın üçüncü hissəsinin açılışında da iştirak edib. Dövlət başçısına paytaxtın Yasamal rayonu ərazisində yerləşən parkda görülmə işlər barədə məlumat verildi.

Bayram günlərində hansı banklar işləyəcək?

Zəfər və Dövlət Bayrağı günləri ilə əlaqədar qeyri-iş günləri olan noyabrın 8-13-də bankların, "Azərpoçt" MMC-nin bir sıra filial və şöbələrinin, eləcə də valyuta mübadilə məntəqələrinin fəaliyyət göstərəcəyi bildirilib. Bu barədə Azərbaycan Mərkəzi Bankı xəbər verib.

Məlumatla görə, qeyri-iş günlərində vətəndaşların və ölkəmizi ziyarət edən qonaqların valyuta mübadiləsi xidmətlərinə çıxışını təmin etmək məqsədilə 19 bankın 180 xidmət nöqtəsi (5 bankın 12 xidmət nöqtəsi 24 saat rejimində), "Azərpoçt" MMC-nin 68 şöbəsi və valyuta mübadilə məntəqələri xidmət göstərəcək.

Həmçinin noyabrın 11-də başlayacaq COP29 tədbiri və digər əlamətdar günlər zamanı Mərkəzi Bankın 966 Qaynar xətti 09:00-18:00 saatları ərzində fəaliyyətini davam etdirəcək.

Banklar, "Azərpoçt" və valyuta məntəqələrinin iş qrafiki ilə bağlı əlavə məlumat üçün müvafiq keçidlər (banklar, "Azərpoçt" MMC, Valyuta mübadilə məntəqələri) təqdim olunub. COP29 konfransı ilə bağlı bankların ATM və POS-terminal infrastrukturunun davamlı işləməsi də xüsusi diqqətdə saxlanılacaq.

Qarabağ Universitetinə yeni prorektor

Elm və təhsil naziri Emin Əmrullayevin müvafiq əmri ilə Rüstəm İsgəndərli Qarabağ Universitetinin maliyyə və təsərrüfat işləri üzrə prorektoru vəzifəsinə təyin olunub.

Rüstəm İsgəndərli Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetinin ümumi iqtisadiyyat - maliyyə kredit fakültəsini bakalavriat səviyyəsində bitirib, daha sonra Naxçıvan Dövlət Universitetində sosial idarəetmə və hüquq-hüquqsüaslıq ixtisası üzrə ikinci ali təhsilini alıb.

Rüstəm İsgəndərli "Aztelekom" MMC, "Modern Group of Companies - Alyans Tekstil", "Şamaxı Rixos" və "Şamaxı Palace" hotelləri, "PMD Group" kimi şirkətlərdə maliyyə sahəsində müxtəlif vəzifələrdə çalışıb. Bu təyinatadək isə "Baku Business Group"da İdarə Heyətinin sədri kimi fəaliyyət göstərmişdir.

Bu gün Şuşada atəşfəşanlıq olacaq

8 Noyabr - Zəfər günü ilə bağlı Şuşada tədbirlər keçiriləcək, atəşfəşanlıq olacaq. Bu barədə Şuşa Şəhəri Qoruyucu İdarəsi məlumat yayıb.

Bildirilib ki, Zəfər günü ilə əlaqədar Bayraq meydanının qarşısından Şuşa Qalasına

qədər hərbi yürüş baş tutacaq.

Tədbir çərçivəsində məktəb şagirdlərinin ifasında bayram nümayişi olacaq, həmçinin sakinlərin, uşağ, yeniyetmə və gənclərin rəsmlərindən və əl işlərindən ibarət sərgiyə baxış olacaq. Bundan əlavə,

Şuşa Dövlət Musiqili Dram Teatrının aktyorlarının ifasında "Müsyö Jordan və Dərviş Məstəli Şah" tamaşasının nümayişi olacaq, həmçinin konsert təşkil olunacaq.

Zəfər günü atəşfəşanlıqla başa çatacaq.

150 Cəbrayıl sakini yurduna döndü

Respublikanın müxtəlif ərazilərində yataqxana, sanatoriya, pioner düşərgəsi, yarımçıq tikililər və inzibati binalarda müvəqqəti məskunlaşmış cəbrayılılardan ailələrdən ibarət növbəti köç karvanı noyabrın 7-də Bakı şəhərinin Qaradağ rayonundan yola salınıb. Bu mərhələdə Cəbrayıl şəhərinə 30 ailə - 150 nəfər köçürülüb.

Doğma yurda qayıdan Cəbrayıl sakinləri hərtərəfli dövlət qayğısı ilə əhatə olunduqlarına görə Prezident İlham Əliyevə və Birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyevaya təşəkkür ediblər. Onlar həmçinin torpaqlarımızı işğaldan azad edən rəşadətli Azərbaycan Ordusuna, qəhrəman əsgər və zabitlərimizə minnətdarlıqlarını bildirib, bu yolda canlarından keçən şəhidlərimizə rəhmət, ailələrinə səbir diləyiblər.

Xatırladaq ki, indiyədək Cəbrayıl şəhərində 163 ailənin, yeni 583 nəfərin daimi məskunlaşması təmin edilib.

Müsavatdan Trampın qələbəsinə reaksiya

"Kimin ABŞ prezidenti seçilməsindən asılı olmayaraq bu ölkənin siyasətində həlledici dəyişiklik baş vermir. Çünki dövlət yalnız kimlərsə mülahizələri əsasında deyil, oturmuş idarəçilik sistemi ilə idarə olunur".

Müsavat Məclisinin sədri Arif Hacıli ABŞ-da keçirilən prezident seçkilərinin nəticələrinə münasibət bildirərək deyib.

"Barak Obama ABŞ prezidenti seçiləndə çox sevinmişdim. Adında Hüseyn sözü olan, qaradərəli bir siyasətçinin bu ölkənin prezidenti seçilməsinə görə Amerika cəmiyyətinin tolerantlığına, qərəzsizliyinə heyran olmuşdum. İndi Trampın seçilməsi ilə ABŞ-ın siyasətində həlledici dəyişiklik baş verməyəcək.

Ondan xarüqələr gözləyənlərin ümidləri də, hər şeyin məhv olduğunu düşünənlərin narahatlığı da doğrulmayacaq. Məncə, bir çoxları kədərli vəziyyətdə olan əsas məsələ, azadlığın beşiyi sayılan Amerikada əksəriyyətin dəyərlərə deyil, rifahla səs verməsidir", - A.Hacıli qeyd edib.

Əhməd İsmayilov "Yeni Müsavat"ı təbrik etdi

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin İcraçı direktoru Əhməd İsmayilov "Yeni Müsavat" Media Qrupunun rəhbəri Rauf Arifoğlunu "Yeni Müsavat" qəzetinin fəaliyyətə başlamasının 35 illiyi münasibətilə təbrik edib.

Musavat.com xəbər verir ki, təbrikdə deyilir:

"Böyük maarifpərvər ziyalı Həsən bəy Zərdabi milli mətbuatımızın ilk nümunəsi olan "Əkinçi" qəzetini nəşr etdirməklə xalqımızı maarifləndirmək, onu dünyada baş verən ictimai-siyasi, mədəni, iqtisadi inkişafı tanımaq və tərəqqi yoluna çıxarmaq məqsədini qarşıya qoymuşdu. Milli mətbuatımızın "Əkinçi" qəzeti tərəfindən bəyan edilmiş başlıca prinsipləri - maariflənmə, müasirləşmə, məfkurə saflığı, ümummilli məqsədlərin təbliği, bəşəri dəyərlərin milli ənənələrlə üzvi vəhdəti, ədəbi dilin danışıq dilinə yaxınlaşdırılması, hadisələrin obyektiv işıqlandırılması bu gün də Azərbaycanda milli demokratik mətbuatın gələcək inkişafı üçün təməl prinsiplər rolunu oynayır.

35 ildir fasiləsiz nəşr olunaraq Azərbaycan media məkanında öz yolu və dəsti-xətti ilə seçilən "Yeni Müsavat" qəzeti maarifçi ziyalılarımızın aşladığı humanist prinsipləri rəhbər tutaraq mətbuatımızın inkişafına müstəsna töhfələr vermiş, müasir texnoloji inkişaf şəraitində klassik qəzetçilik ənənələrini yaşadaraq uğurlu nümunəyə çevrilmişdir.

Sürətlə dəyişən və globallaşan informasiya mühitində daim öz yaradıcı yanaşması ilə fərqlənən, müxtəlif onlayn platformalarda ciddi kontent yaradaraq oxucuların rəğbətini qazanmış "Yeni Müsavat" qəzeti peşəkar Azərbaycan jurnalistikasının ciddi ünvanıdır.

Hörmətli Rauf müəllim! "Yeni Müsavat" qəzetinin fəaliyyətə başlamasının 35 illiyi münasibətilə qəzetin təsisçisi və rəhbəri olaraq Sizi və redaksiyanın bütün kollektivini təbrik edir, yeni yaradıcılıq uğurları arzulayırıq!"

Noyabrın 7-də "Yeni Məsavət" qəzetinin 35 illik yubileyi ilə bağlı Azərbaycan Mətbuat Şurasının İdarə Heyətinin iclası keçirilib.

İclasda Mətbuat Şurasının sədri Rəşad Məcid, İdarə Heyətinin üzvləri Əflatun Amaşov, Müşfiq Ələsgərli, Vüqar Zifəroğlu, Səadət Məmmədova, Vüsalə Mahirqızı, Aqil Ələsgər, Hacıbəy Heydərlı, Yadigar Məmmədli, Qulu Məhərrəmli, Bəhrüz Məmmədza-də, qurumun Ahıl Jurnalistlər Məclisinin sədr müavini Əminə Yusifqızı və Medianın İnkişafı Agentliyinin İcraçı direktorunun müavini Natiq Məmmədli iştirak edib.

Tədbirdə həmçinin "Yeni Məsavət" Media Qrupunun rəhbəri Rauf Arifoğlu, baş direktoru Ələsgər Süleymanov, Musavat.com saytının baş redaktoru Əli Rais və kollektivin digər əməkdaşları iştirak ediblər.

İclası açıq elan edən Rəşad Məcid qeyd edib ki, 35 yaşlı "Yeni Məsavət" qəzetində Azərbaycan mətbuatının tarixi, eyni zamanda xalqın keşməkeşli dövrünün bütün prosesləri öz əksini tapıb: "Yeni Məsavət" həm də jurnalist məktəbi olub və bu qəzetdə ilk qələm təcrübələrini keçmiş jurnalistlər indi müxtəlif yerlərdə çalışır və onların əməyi hədsiz hörmətə malikdir.

"Yeni Məsavət" qəzet kimi fəaliyyətə başlasada, bu gün müasir texnologiyalardan geri qalmır, televiziya, sayt və digər sosial proqramlarda fəaliyyət göstərir, öndədir. Onun rəhbəri Rauf Arifoğlu "Əməkdar jurnalist"dir və bu mükafatı ona Azərbaycan Prezidenti şəxsən təqdim edib. Rauf Arifoğlunu hələ gənc yaşlarından necə dinamik olduğunu görmüşəm. O, hər zaman ilk olaraq qəzeti, informasiyanı düşünüb. Ümumiyyətlə, biz onunla dəfələrlə dünyanın bir çox ölkələrində səfərlərdə olmuşuq. Rauf Arifoğlu

"35 yaşlı "Yeni Məsavət" Rauf Arifoğlunun uğur hekayəsidir"

Mətbuat Şurasında qəzetin yubileyi ilə bağlı tədbir keçirilib

Azərbaycan mətbuatına nüfuz gətirən insanlardan biri olub. Mətbuat Şurası adından başda Rauf Arifoğlu olmaqla, bütün "Yeni Məsavət" kollektivini 35 illik yubiley münasibətilə ürkədən təbrik edərim".

Çıxışdan sonra Rəşad Məcid Mətbuat Şurası adından təbrik plaketini Rauf Arifoğluna təqdim edib.

Medianın İnkişafı Agentliyinin icraçı direktorunun müavini Natiq Məmmədli "Yeni Məsavət"ın 35 illiyini ənənəvi fikir daşıyıcılarının bayramı kimi dəyərləndirib. O bildirib ki, 35 il ayaqda qalmaq Azərbaycanın mətbuat tarixində az nəşrə nəisib olub.

MŞ İdarə Heyətinin üzvü, APA Holdingin rəhbəri Vüsalə Mahirqızı çıxışında bildirib ki, "Yeni Məsavət" müasir Azərbaycanın tarixi ilə bağlı etibarlı mənbədir.

"Yeni Məsavət" yeniliyi duyur, gələcəyə baxır və keçmişi dəyərləndirir", - deyən MŞ İdarə Heyətinin üz-

vü, "Xalq qəzeti"nin baş redaktoru Əflatun Amaşov onu da bildirib ki, Azərbaycanın təlatümlü dövrünün mətbu məhsulu olan yubilyar nəşr hər zaman ideya və amallarına sadiqliyi ilə diqqət çəkib, təkə Azərbaycan cəmiyyətində deyil, habelə ölkəmizin hüdudlarından kənarda da populyarlaşıb.

MŞ İdarə Heyətinin üzvü, Yeni Çağ Media Qrupunun rəhbəri Aqil Ələsgər çıxışında "Yeni Məsavət"ı ölkəmizin yaradıcılıq mühitində fərqlənən şəxslərin üzərində haqqının olduğu media orqanı kimi qiymətləndirib və deyib ki, bu cəhət ona həm də doğma münasibəti şərtləndirir.

MŞ İdarə Heyətinin üzvü, Jurnalistlərin Həmkarlar İttifaqının sədri Müşfiq Ələsgərli çıxışında yubilyar nəşrin dünyanın media trendlərinin uğurlu tətbiqi formulu olduğunu bildirib və əlavə edib ki, bu cəhət onun peşəkarlığı artırmaq əzmi-

nin nəticəsidir.

"Yeni Məsavət"ın öz fəaliyyəti ilə Azərbaycanın milli mücadiləsinin xronologiyasını yaratdığını vurğulayan MŞ İdarə Heyətinin üzvü, Demokratik Jurnalistlər Liqasının sədri Yadigar Məmmədli deyib ki, yubilyar media orqanı eyni zamanda qəzetin qurucusu Rauf Arifoğlunun uğur hekayəsidir.

MŞ İdarə Heyətinin üzvü, Azxeber.com saytının baş redaktoru Hacıbəy Heydərlı "Yeni Məsavət"ı ölkəmizə yönəlmiş informa-

MŞ İdarə Heyətinin üzvü, Bakı Dövlət Universitetinin Jurnalistika fakültəsinin kafedra müdiri Qulu Məhərrəmli çıxışında "Yeni Məsavət"ı qələmi haqqa söykən nənələri tribunası kimi dəyərləndirib və deyib ki, belə bir mövqenin qazanılması mühüm ictimai missiyanın düzgün yerinə yetirilməsindən xəbər verir.

"Yeni Məsavət"ın qəzetçilik ənənələrinin davamında müstəsna rol oynadığını vurğulayan MŞ sədrinin müavini Vüqar Zifəroğlu bildirib ki, nəşrin daim təkmil-

nun rəhbəri Rauf Arifoğlu tədbirdə iştirak edən hər kəsə təşəkkür edib: "Yeni Məsavət" mürəkkəb, çətin bir yoldan keçib. 20-30 ildən çox bizimlə bərabər işləyənlər bunu bilir, şahidi olublar. Biz bu yolun hamısında Azərbaycanın, doğru bildiyimizin, sevdiyimizin yanında olmuşuq. Biz jurnalistikaya aşıqıq. Bizim eşqimiz, məhəbbətimiz qəzetçilikdir, jurnalistikadır. Nə yaxşı da ki, bizə başqa tale qismət olmayıb. Bu günə qədər bir neçə yubileylərimizlə bağlı filmlər hazır-

lənərək həyata keçirdiyi inkişaf yolu dəyərdir, jurnalistikaya sadiqlik etalonudur.

MŞ İdarə Heyətinin üzvü, "Xüsusi təyinatlıların qaziləri, şəhid ailələri və veteranları" İctimai Birliyinin sədri Bəhrüz Məmmədza-də çıxışında yubilyar nəşrin vətənpərvərlik təbliğatının aparılmasındakı, milli maraq və mənafelərin müdafiəsindəki missiyasına diqqət çəkib.

MŞ-nin Ahıl Jurnalistlər Məclisinin sədr müavini Əminə Yusifqızı təbriklərini çatdıraraq "Yeni Məsavət"ın 35 illiklə bağlı film hazırlayarkən düşündük ki, ilk kadrları Xankəndidə çəkdik. Əvvəlki yubiley filmlərimizdən dünya boyda fərq bu oldu. Qarabağ həmişə bizim milli ideologiyamız olub. İndi artıq bu milli ideologiyanın millətə təslimiyyətini yaşadıq. Xankəndinə getməyimizlə də bu mesajı verməyə çalışdıq. Hər şey Xankəndidən, o küçədən başlamışdı. Azərbaycan Prezidenti ötən il oktyabrın 17-də Xankəndidə bayrağı di-kəltməklə hər şeyin baş-

lənərək həyata keçirdiyi inkişaf yolu dəyərdir, jurnalistikaya sadiqlik etalonudur.

siya təhdidlərinə qarşı mübarizənin mühüm səngəri kimi xarakterizə edib.

MŞ sədrinin müavini Səadət Məmmədova bildirib ki, hər zaman mühüm istinad nöqtəsi olaraq yanaşılan "Yeni Məsavət" qəzeti peşəkar komandanın yaradıcılıq yolunda inamla addımladığı məktəbdir və bu məktəb özünün nümunəvi keyfiyyətləri ilə seçilməkdədir.

vat"ın çətinliklərə sinə gərən, mətin və mübariz media orqanı olduğunu bildirib.

MŞ-nin icraçı katibi Əvəz Rüstəmov çıxışında yubilyar nəşrin Azərbaycanın haqq və mənafelərinin media müstəvisindəki müdafiəsini peşəkar qurmağı bacardığını qabardıb və bu amilin son dərəcə mühüm əhəmiyyət daşımasından söz açıb.

Sonda söz alan "Yeni Məsavət" Media Qrupu-

landığı o yerdən həmin id-diaları bitirdi və Azərbaycanı böyütdü. Yeni biz Avropanın orta dövləti boyda bir ərazini geriye aldıq, son 200 illik bir döngəni dayandırdıq. Bunu gedib Xankəndidə qeyd etmək Azərbaycanın salnaməçisi olan "Yeni Məsavət" üçün çox önəmli idi. Çox şükür ki, bu günləri də yaşadıq".

□ **Xəlida GƏRAY,**
"Yeni Məsavət"

COP29 Könüllülük Proqramının hazırlığı başa çatdı

11-22 noyabr tarixlərində Bakıda keçiriləcək COP29 global iqlim konfransına hazırlıq proqramı çərçivəsində COP29 könüllüləri üçün üç ay davam edən geniş təlim proqramının yekun mərhələsi başa çatdı.

Bu barədə "Report" COP29 Azərbaycan Əməliyyat Şirkətidən məlumat verilib.

Qeyd edilib ki, COP29 Könüllülük Proqramı çərçivəsində COP29-un Mavi Zonasında işə cəlb olunacaq könüllülər məkan təlimləri ilə sonuncu hazırlıq mərhələsinə yekun vurublar. Məlumat sessiyası, məkan sessiyası və konfrans məkanında gəzinti olmaqla üç hissədən ibarət yekun mərhələyə 1200 COP29 könüllüsü qatılıb. Sonuncu təlim mərhələsinin məqsədi könüllüləri konfrans ərfəsində tədbir məkanı ilə yaxından tanış etmək və konfrans müddətində onların icra edəcəkləri vəzifələr barədə ətraflı məlumat vermək olub.

Bildirilib ki, proqrama qoşulmaq üçün müraciət edən 16000 nəfərdən çox namizəd bir neçə mərhələdən ibarət olan seçim prosesindən keçib və nəticədə 3000 nəfər müraciətçi COP29 könüllüsü olaraq seçilib. COP29-a hazırlıq mərhələsində COP29 Könüllülük Proqramının iştirakçılarının hərtərəfli məlumatlandırılması və sərişlərlərin artırılması məqsədilə ötən aylar ərzində müxtəlif iştirakçılarda bir sıra intensiv təlimlər keçirilib.

Tədbirin açılışında çıxış edən COP29-un müəyyən edilmiş prezidenti Muxtar Babayev COP29 konfransının həm yerli, həm də global əhəmiyyətindən danışaraq, bu prosesdə gənclərin, COP29 könüllülərinin vacib rolunu vurğulayıb. O, könüllülərin üzərinə düşən vəzifələri uğurla icra edəcəklərinə əminliyini ifadə edib.

COP29 Azərbaycan Əməliyyat Şirkətinin İdarə Heyətinin sədri, Əməliyyatlar üzrə baş icraçı Nərinə Cəfəlova çıxışında COP29 Könüllülük Proqramının konfransa hazırlıq prosesinin vacib istiqamətlərindən olduğunu qeyd edərək ötən aylar ərzində COP29 könüllüləri üçün təşkil edilən təlimlərdən bəhs edib. O vurğulayıb ki, COP29 tədbirinin uğurlu icrasında əhəmiyyətli pay öz fədakar əməyi, nümunəvi davranışları ilə seçilən dayanıqlılıq səfirləri kimi çıxış edəcək COP29 könüllülərinin üzərinə düşür.

Avropa Komissiyasının (AK) sədri Ursula fon der Leyen COP-29 tədbirində iştirak etməyəcək. "Yeni Müsavat" bildirir ki, o, bunu ölkəsində baş verən siyasi hadisələrlə əlaqələndirib. AK-nin mətbuat xidməti məlumat yayıb ki, Avropa Komissiyası səlahiyyətlərinin ötürülməsi vəziyyətindədir, ona görə də Avropa Komissiyasının rəhbəri öz institusional öhdəlikləri ilə məşğul olacaq. AK prezidenti Azərbaycanla münasibətdə qarşılıqlı avropalı siyasətçilərdən olmayıb. Əksinə, Bakıya gələrək Azərbaycan Prezidenti ilə strateji qaz sənədini imzalayıb. İndi isə onun BMT-nin konfransında iştirak etməsi suallar doğurur. Üstəgəl, Leyenin rəhbəri olduğu Avropa Xalq Partiyası Avropa Parlamentinə keçirilən seçkilərdə qalib olub. Yeni AP-də hakim partiyanın sədri COP29-a gəlməli idi. Xanım liderin bu cür beynəlxalq səviyyəli, geniş ekoloji imkanlara malik tədbirdə iştirak etməməsi Azərbaycanda tənqidlərlə qarşılandı. Çünki beynəlxalq ictimai rəy Leyenin və rəhbərlik etdiyi qurumun bu məsələlərdə daha ciddi addımlar atmasını tələb edir. Baxmayaraq ki, Avropa İttifaqı Şurasının Prezidenti Şarl Mişel Bakıya gələcək, lakin bu qurumun iqtisadi qanadı olan Avropa Komissiyasının prezidenti Leyenin siyasi səbəb göstərməsi qəribədir. Axı onun ölkəsi Belçikada hansı siyasi təlatümlər baş verir ki, Leyen gəlmir, amma Mişel təşrif buyurur?! O məntiqlə İspaniyanın baş naziri COP29-da iştirak etməsəydi, başadüşülən idi. Çünki Valensiya şəhərində baş verən təbii fəlakətə görə ciddi siyasi və sosial gərginlik yaşanmaqdadır. Amma ispan baş nazir ilk dəfə Azərbaycana gəlir...

Təbii ki, buna dolayısı ilə rəhbərliyindən gəldi. Noyabərdə cavab Azərbaycan rəhbərliyindən gəldi. Noyabərdə cavab Azərbaycan rəhbərliyindən gəldi. Noyabərdə cavab Azərbaycan rəhbərliyindən gəldi.

Leyen çirkin erməni təbliğatına qoşuldu

Qlazqoda, Şarm-əl-Şeyxdə və Dubayda keçirilən COP konfranslarında iştirak edən xanım sədrin bu dəfə göstərdiyi səbəb Qərbin əsl mahiyyətini üzə çıxardı; amma Azərbaycan da Avropa İttifaqına yerini göstərdi - reaksiyalar

Siyasi Birliyin Budapeştdəki Zirvə toplantısında Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev iştirak etmədi. Dövlət başçısının tədbirdə iştirak etməməsinin əsas səbəbi iş qrafikinə gərginliyi ilə bağlı olsa da, əslində Aİ-nin təşəbbüsü ilə yaradılmış ASB-nin sammitinə gəlməməsi bir ismarıq idi. Avropa Siyasi Birliyi qitənin gələcəyi ilə bağlı siyasi və strateji müzakirələr üçün hökumətlərarası forumdur. Prezident qurumun 2022-ci ilin oktyabrında Çexiyanın paytaxtı Praqa şəhərində, 2023-cü ilin iyununda Moldovanın paytaxtı Kişinyov şəhərində, bu ilin iyulunda isə Böyük Britaniyanın Oksford şəhərində keçirilmiş zirvə toplantısında iştirak edib. Ümumən Avropa İttifaqı dünyanın ən böyük çirkəndiricilərindən biri olaraq, global iqlim siyasətində məsuliyyətli addımlar atmağa məcburdur. İqlim ekspertləri fon der Leyenin COP29-a qatılmama qərarını Aİ-nin çirkəndirici sənaye siyasəti ilə bağlı məsuliyyətini azaltmağa çalışması kimi dəyərləndirir.

Digər yandan, "Avropa İttifaqı iqlimin qorunmasında dünyaya nümunə olmalıdır" deyən Leyen son addımı ilə bu sözlərində qeyri-səmimi olduğunu, elan etdiyi planların yalnız şüarlardan ibarət olduğunu göstərdi. Qlazqoda keçirilən COP26, Şarm-əl-Şeyxdə keçirilən COP27 və Dubayda keçiri-

lən COP28 sammitlərində iştirak edən Ursula von der Leyenin COP29-da iştirak etməməsi bu mənada bütün Qərb siyasətinin yanlış istiqamətə yönəldiyini, geosiyasi maraqlarının və məsələnin kommersiya tərəfinin əsas maraq nöqtəsi olduğunu ortaya qoyur.

Eyni zamanda Aİ iqlim dəyişmələri ilə mübarizəyə maliyyə ayırmaq əvəzinə, 2024-cü ilin iyulunda Avropa Sülh Fondundan Ermənistan ordusunun gücləndirilməsi üçün 10 milyon avro ayırmaq barədə qərar verməklə əsl mahiyyətini ortaya qoydu. Bütün bu addımlar rəsmi Brüssel iqlim böhranının onun üçün prioritet olmadığını nümayiş etdirdi. Leyenlə yanaşı, bir sıra Qərb siyasətçiləri də analoji davranış nümayiş etdirir. Norveçin COP29-da iştirakdan boyun qaçırması, Fransa prezidenti Emmanuel Makronun, ABŞ prezidenti Co Baydenin sammitə qatılmaması bu ölkələrin də iqlimlə mübarizəni prioritet saymadığının sübutudur. İstənilən halda, 11-22 noyabr tarixlərində Bakı dünyanın əsas şəhərinə çevriləcək, 100-ə qədər dövlət və hökumət başçısını COP29 çərçivəsində qəbul edəcək, dövlətlərin iqlim dəyişikliyi ilə bağlı planları razılaşdırılacaq və bu sahədə əməli addımlar atılacaq.

"Yeni Müsavat"a danışan Vətəndaş Həmrəyliyi Partiyası Mərkəzi İcra Apa-

ratının rəhbəri Samir Əsədli COP29 konfransının ən yüksək səviyyədə keçiriləcəyini gözləyir: "Biz fərdlərin qərarlarına fokuslanıb məyus olmalı deyilik. Leyen bu addımı ilə Avropa Parlamentinin Azərbaycana münasibətini təkrarlamış oldu. Hərçənd bunu özümüzə qarşı bir addım kimi qiymətləndirmək də lazım deyil, tədbir BMT-yə aiddir, biz ev sahibiyik. Amma əvvəlki tədbirlərdə iştirak edib, Bakıya gəlməmək məhz siyasi münasibətin göstəricisidir". **Partiya rəsmisi 100 ölkənin hökumət rəhbərlərinin gələcəyini, o cümlədən Aİ-dən Mişelin iştirak edəcəyini vurğulayaraq hesab edir ki, Azərbaycan müəyyən nəticələr çıxarır:** "Çox təəssüf ki, erməni təbliğatı, boykot çağırışları oldu. Qərb cəbhəsində bu kampaniya aparıldı. Məqsəd Azərbaycanı gözənd salmaq idi və bu prosesə qoşulanlar da oldu".

Professor Qabil Hüseynli hesab edir ki, mənfur erməni lobbisinin iyrənc kampaniyası Qərb siyasətçilərinə müəyyən təsəvvürlər yaratdı. Onun fikrincə, Leyen Azərbaycanla strateji qaz müqaviləsini imzalamış və Bakının Avropanın enerji təchizatında mühüm rolunu qiymətləndirmiş bir siyasətçidir, onun belə addım atması təəssüf doğurur. Leyenlə yanaşı bəzi avropalı siyasətçilərin də tədbirə gəlmədiyini de-

yən Q.Hüseynlinin sözlərinə görə, heç bir halda BMT konfransı boykot oluna bilməz: "Bu tədbirə Bakının ev sahibliyi edəcəyi bilindiği gündən əleyhimizə kampaniya başlandı, hərtərəfli sanksiya çağırışları oldu. Avropa Parlamentinin son qətnaməsini də yada salsaq, Leyenin davranışını anlamaq olar. Çünki onun partiyasının üstünlük təşkil etdiyi həmin məclisdə avropalı deputatlar əleyhimizə qərar qəbul ediblər. Biz Qərb təsisatları və siyasətçiləri ilə münasibətləri yenedən nəzərdən keçirməliyik. Lakin onu da deməliyəm ki, Azərbaycana xoş münasibəti olan Şarl Mişelin gəlişi ilə Avropa İttifaqı balanslı qorumağa, bəlkə də kompensasiya etməyə çalışıb".

Siyasi şərhçi İlyas Hüseynov isə qeyd edib ki, Avropa İttifaqının sədrinin COP29-a qarşı bu cür mənfi yanaşması erməni lobbisi tərəfindən həyata keçirilən çirkin təbliğatın nəticəsidir: "Lakin burada Ursula fon der Leyenin ilk növbədə Avropa və dünyada iqlim dəyişmələri və eləcə də ekologiya qorunması istiqamətində öz prinsipial mövqeyini nümayiş etdirməli idi. Avropa öz transmilli korporasiyaları, şirkətləri ilə dünyada ekologiyaya ən çox ziyan vuran coğrafiyadır və Avropa məkanında məhz bu tullantılar atmosfərə atılır. Eyni zamanda Leyen bu önəmli, mötəbər tədbirdə iştirak etməməklə, həm də məsuliyyətdən boyun qaçırdığını ortaya qoydu. Çünki Bakıda vacib məsələlər sırasında həm də iqlim dəyişmələri istiqamətində maliyyə öhdəlikləri müzakirə olunacaq, maliyyə ilə bağlı büdcənin artırılması təklif olunacaq. 500 milyard dollara qədər ilkin hədəf müəyyənləşdirilmişdir ki, bu, büdcə formalaşmalıdır".

□ **Emil SALAMOĞLU,**
"Yeni Müsavat"

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin Türk Dövlətləri Təşkilatının (TDT) önəmi haqqında fikirləri bu qurumun gələcək vizyonunun nələrdən ibarət olacağını ortaya qoyan yol xəritəsidir. Qarabağ Zəfəri ilə ərazi bütövlüyünü təmin edən Azərbaycan Türk Dövlətləri Təşkilatı kimi mühüm siyasi, iqtisadi, hərbi və mədəni birliyin daha da gücləndirilməsi istiqamətində söylərini artırır.

Prezident İlham Əliyev Qırğızistanın paytaxtı Bişkek-də keçirilən Türk Dövlətləri Təşkilatı Dövlət Başçıların 11-ci Zirvə görüşündə çıxışında diqqətçəkən məqama da toxunub. Dövlət başçısı deyib ki, hazırda dünyada artan təhlükələri nəzərə alaraq müdafiə, TDT-nin təhlükəsizlik və müdafiə sənayesi sahələrində əməkdaşlığı böyük əhəmiyyət daşıyır: "Son dövrlər hüquq-mühafizə və təhlükəsizlik orqanlarımız arasında əməkdaşlıq daha da genişləndi. Ölkələrimizin silahlı qüvvələrinin iştirakı ilə hərbi təlimlər keçirilir. Hərbi təhsil müəssisələrimizdə qardaş ölkələrin müdavimlərinin təhsil alması qarşılıqlı etimadın və dostluğun göstəricisidir".

TDT heç bir quruma, birliyə və ölkəyə qarşı qurulmuş təşkilat deyil. Çağdaş dünyada gedən proseslərə hakim olmaq, müəyyən global məsələləri həll etmək üçün

matında qurulmasını istədiyini bildirib. Yeni hərbi birlik formatı həm də sosial tələbdir. Prezident İlham Əliyev TDT-nin hərbi bir strukturunun yaranmasının labüdlüyünü bir neçə dəfə dilə gətirib. Bu baxımdan hesab edirik ki, Türk Dövlətləri Təşkilatının tərkibində hərbi bir strukturun yaranma ehtimalı kifayət qədər böyükdür.

"Razıyam ki, Turan ordusu yaradılmasına doğru getməliyik. Niyə də "Türk NATO"su olmasın?! Dünyada müdafiə blokları təhlükəsizliyə qarşı güclərini artırır, türk dünyası da özünün hərbi strukturunu yarada bilər. Sadəcə, bunun tezliklə reallaşmasını ləngidən səbəblər var" - **hərbi ekspert Ramil Məmmədli** "Yeni Müsavat"a şərhində belə deyir. Onun sözlərinə görə, hazırda birgə təlimlər keçirilməsi ilə prosesi inkişaf etdirmək mümkündür, lakin TDT-nin hərbi qanadının

Prezidentin təklifi - artan təhdidlərə qarşı hərbi güc

Ölkə başçısı Türk Dövlətləri Təşkilatının təhlükəsizlik və müdafiə sənayesi sahələrində əməkdaşlığını qabardıb; "Türk NATO"su qurmaq mümkün olacaqmı?

katından çıxmasını ehtiva edəcək. Lakin R.Məmmədli TDT-nin hərbi-texniki əməkdaşlıq şəklində birgə mərkəzinin yaradılmasını istisna etmir: "Üzv ölkələr hərbi müttəfiqlik bəyannaməsi bağlaya bilərlər ki, gələcəkdə təhdidlər olanda bir-birinə dəstək ifadə etsinlər. Türkiyə ilə artıq belə bir sənədimiz var. Əgər müdafiə blokuna çevriləcəksə, o zaman Rusiyanın xoşuna gəlməyəcəyini söyləmək lazım-

görecəklər, qiymətləndirəcəklər. Hazırda təkə NATO və KTMT deyil, məsələn, ABŞ, Britaniya, Kanada, Avstraliyanın yaratdığı bir hərbi platforma da var. Yeni dünyada müttəfiqlər daha da əlaqələri yüksəldirlər. Bu təşkilata üzv ölkələrin də başda qardaş Türkiyənin ordusu olmaqla, yeterincə böyük gücü var. Söhbət ondan getmir ki, hərbi struktur müharibəyə hazırlaşacaq, sadəcə, artan təhdidlər fonunda belə bir birliyə zərurət var".

"TDT ordusu yaradılsın, Bakı mərkəz olsun..."

"Türk Dövlətləri Təşkilatının (TDT) xüsusi diqqət ayıracağı ən önəmli məsələ təhlükəsizlikdir. Dünya qeyri-müəyyən və riskli bir mərhələyə doğru irəliləyir. Təşkilata üzv olan dövlətlər Anadolu, Cənubi Qafqaz və Türkünstan kimi münaqişə riski olan regionlarda yerləşir və bu, global güclərin maraq dairəsindədir. Buna görə də yerləşdiyimiz coğrafiyalarda potensial təhlükələrdən təəssüf ki, uzaq deyilik".

Türkiyənin ölkəmizdəki keçmiş hərbi attaşesi, general Yücel Karauz Axar.az-a belə deyib.

Generalın sözlərinə görə, türk dövlətlərinin ortaq birliyin güclənməsi olduqca müsbət haldir. O, təhlükəsizlik sahəsində də ortaq layihələrin inkişaf etdirilməsinin vacibliyini vurğulayıb: "Bu təhdidlərə qarşı nə etmək olar? İlk növbədə təhlükələri təsbit və analiz etmək, daha sonra isə lazımi tədbirlər görmək lazımdır. İstanbul zirvəsində imzalanan sazişlərdən 21-i təhlükəsizlik sahəsini əhatə edirdi. Kəşfiyyat və milli təhlükəsizlik mövzuları, eləcə də hərbi təhsil tədbirləri də müəyyən bir perspektiv daxilindədir. Türk Dövlətləri Təşkilatının mütləq şəkildə təhlükəsizlik mexanizmi olmalıdır. Ortaq mexanizmin yaradılması kibercinayətkarlıq təhdidləri və hibrid müharibənin doğurduğu təhlükələrə qarşı mübarizə üçün ortaq qarargah, birgə katiblik və ortaq sülhməramlı qüvvə yaradılmasını əhatə etməlidir. Həmçinin ölkələrimizdə baş verə biləcək təbii fəlakətlərdə, fövqəladə hallarda və daxili qarşıdurmalarda bu mərkəzin müdaxilə etməsi təmin edilməlidir. Mövcud vəziyyətə əsasən, Türk Dövlətləri Təşkilatının ortaq fəaliyyət mərkəzinə ev sahibliyi edə biləcək ən uyğun yer Bakı ola bilər".

Karauzun sözlərinə görə, hər bir ölkə öz imkanları daxilində bu birliyin yaradılması üçün say göstərməlidir: "Bu çərçivədə, ortaq fəaliyyət mərkəzinə üzv dövlətlər öz imkanları daxilində tabur, alay və ya briqada səviyyəsində birliklər yaradaraq təlimlər və tədris tədbirləri təşkil etməli, mərkəzin təkmilləşdirilməsini təmin etməlidir. Əks təqdirdə, tarix bizi baş verə biləcək təhlükələrə qarşı hazırlıqsız olduğumuza görə bağışlamaz".

beynəlxalq təşkilatdır. Türk Dövlətləri Təşkilatının (TDT) artıq yeni bayrağı qəbul edilib. Bayrağın dizaynında mavi fon üzərində səkkizbucaqlı, aypara və ulduz, mərkəzdə düz şüaları olan günəş təsvir edilib. Mavi fon təmiz səmən, sülhü və rifahı simvolizə edir. Monoxrom fon türk xalqlarının birliyini ifadə edir. Tarixən mavi rəng türk mədəniyyəti və ənənələri ilə əlaqələndirilib ki, bu da onun mədəni əhəmiyyəti

□ **Emil SALAMOĞLU,**
"Yeni Müsavat"

TDT-nin daha da güclənməsinə ehtiyac var. Məhz bu səbəbdən də dövlət başçısı hazırda dünyada artan təhlükələrə vurğu edərək müdafiə, TDT-nin təhlükəsizlik və müdafiə sənayesi sahələrində əməkdaşlığını qabardıb. Hazırda beş dövlət - Azərbaycan, Türkiyə, Qazaxıstan, Qırğızıstan və Özbəkistan Türk Dövlətləri Təşkilatının daimi üzvüdür. Şimali Kipr Türk Respublikası, Türkmənistan və Macarıstan isə TDT-də müşahidəçi qismində təmsil olunur. Qeyd edək ki, "Birləşdik-2024" əməliyyat-taktiki komanda-qərar-gah təlimi Azərbaycan, Qazaxıstan, Qırğızıstan, Tacikistan və Özbəkistan respublikalarının müdafiə nazirlikləri arasında imzalanmış birgə plana əsasən Qazaxıstanın Aktau şəhərində keçirilib. Sosial Tədqiqatlar Mərkəzinin iyununda keçirdiyi rəy sorğusunda iştirak edənlərin 84.2%-i TDT-nin iqtisadi və mədəni əlaqələrlə yanaşı, hərbi-siyasi əməkdaşlıq for-

olması üçün böyük bir yol edilməlidir: "Əvvəla, nəzərə almaq lazımdır ki, Qazaxıstan və Qırğızıstan artıq hərbi blokda təmsil olunur. Söhbət Kollektiv Təhlükəsizlik Müqaviləsi Təşkilatından gedir. Burada söz sahibi Rusiyadır. Türkiyə isə bu blokdan tamamilə uzaq və hətta münaqişə səbəbindən düşmən olan hərbi blokda yer alır - NATO üzvüdür. Azərbaycan və Özbəkistan KTMT-ni çoxdan tərk edib, biz Qoşulmama Hərəkatına sədrlik edirik və üzvük, heç bir hərbi bloka da qoşulmur. Əlqərəz, kifayət qədər ziddiyyətli bir reallıq var və bu ölkələr Türk Dövlətləri Təşkilatına üzvdürlər. Təbii ki, bütün bu faktlar təşkilatın hərbi gücünün yaradılmasına əsl maneə olmur".

Hərbi analitik hesab edir ki, əgər bu struktur hərbi blok şəklində yaradılacaqsa, Rusiya və İranın, eləcə də Qərbin reaksiyası diqqətlə izlənilməlidir. Eyni zamanda Azərbaycanın da artıq Qoşulmama Hərə-

katından çıxmasını ehtiva edəcək. Lakin R.Məmmədli TDT-nin hərbi-texniki əməkdaşlıq şəklində birgə mərkəzinin yaradılmasını istisna etmir: "Üzv ölkələr hərbi müttəfiqlik bəyannaməsi bağlaya bilərlər ki, gələcəkdə təhdidlər olanda bir-birinə dəstək ifadə etsinlər. Türkiyə ilə artıq belə bir sənədimiz var. Əgər müdafiə blokuna çevriləcəksə, o zaman Rusiyanın xoşuna gəlməyəcəyini söyləmək lazım-

görecəklər, qiymətləndirəcəklər. Hazırda təkə NATO və KTMT deyil, məsələn, ABŞ, Britaniya, Kanada, Avstraliyanın yaratdığı bir hərbi platforma da var. Yeni dünyada müttəfiqlər daha da əlaqələri yüksəldirlər. Bu təşkilata üzv ölkələrin də başda qardaş Türkiyənin ordusu olmaqla, yeterincə böyük gücü var. Söhbət ondan getmir ki, hərbi struktur müharibəyə hazırlaşacaq, sadəcə, artan təhdidlər fonunda belə bir birliyə zərurət var".

Hüquq müdafiəçisi TDT-nin böyük bir perspektivini görür: "Cənab İlham Əliyev və hörmətli Ərdoğan bu prosesin ən aparıcı liderlərindədir. Bu gün türkdilli ölkələr arasında yaxınlaşma sürətlənib, görüşlər intensivləşib, təmaslar artıb, müxtəlif səviyyəli tədbirlər təşkil olunur, Qarabağın bərpasına mümkün qədər dəstək olurlar... Yeni bu platforma zərurətdir, heç vaxt olmadığı qədər Türk dünyasının bir yaxınlaşması səhifəsi açılıb, prosesi sürətləndirmək lazımdır. Bu ölkələr təşkilatda ən müxtəlif sahələr üzrə əməkdaşlığı genişləndirərsə, təşkilatın hərbi strukturunun qurulması da mümkündür, ortada siyasi iradə də var".

Xatırladaq ki, Türk Dövlətləri Təşkilatı və ya keçmiş adı ilə Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurası 3 oktyabr 2009-cu ildə Naxçıvan şəhərində imzalanan Naxçıvan müqaviləsi ilə Azərbaycan, Türkiyə, Qazaxıstan və Qırğızıstan arasında qurulmuş olan

Türk dünyasının yeni bayrağının mənası

Güç, birlik və sülh...

Türk Dövlətləri Təşkilatının (TDT) Dövlət Başçılarının 11-ci Zirvə görüşündə təşkilatın yeni bayrağı qəbul edilib. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev, Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan, Qazaxıstan Prezidenti Kasım Jomart Tokayev, Qırğızıstan Prezidenti Sadır Caparov və Özbəkistan Prezidenti Şavkat Mirziyoyev bayrağın qəbul edilməsi barədə qərar qəbul ediblər.

Təşkilatın əvvəlki bayrağında Azərbaycan Respublikasının bayrağının ulduzundan, Türkiyə bayrağının ayparasından, Qazaxıstan Respublikasının bayrağının mavi rəngindən, Qırğızıstan Respublikasının bayrağının günəşindən istifadə edilmişdi.

Yeni bayrağın dizaynında firuzəyi mavi fonda səkkizbucaqlı, aypara və ulduz, günəş təsvir edilib.

Bayrağa əlavə edilən səkkizbucaqlı türkclər əsrlər boyu mövcud olan dövlətçilik ənənəsini, həmçinin Türk Dövlətləri Təşkilatına tamhüquqlu üzv və müşahidəçi üzv olan ölkələri (Azərbaycan, Türkiyə, Özbəkistan, Qırğızıstan, Qazaxıstan, Şimali Kipr, Türkmənistan, Macarıstan) təmsil edir. Səkkizbucaq həm də cümhuriyyətin təsdiqini, ortaq türk mədəni irsindən gələn güc və birlik əlamətini simvollaşdırır. Azadlıq, sabitlik, həmrəylik kimi dəyərlər də yeni bayraqda təmsil olunub. Türk və İslam ənənələrində səkkizbucaq hikmət simvolu da hesab olunur.

Səkkizguşəli ulduz ənənəsi Qaraxanlılar dövründə başlayıb və tarixən bir çox türk dövlətinin bayrağında mövcud olub. Bu gün həmin ulduz Azərbaycan bayrağında da var.

Bayrağın rəngi birliyin və sülhün simvoludur. Firuzəyi mavi türk xalqlarının sülh və firavanlığının, qarşılıqlı əlaqələrinin sübutudur. Tarixən mavi rəng türk mədəniyyəti və ənənələri ilə sıx bağlı olub və xalqın birlik ruhunu daha da gücləndirib. Mavi fon həmçinin Türk dünyasının vahid bir səma altında birləşdiyini, ortaq hədəflərə doğru irəlilədiyini və Türk dövlətlərinin birliyini təcəssüm edir.

Bayrağın mərkəzindəki günəş TDT-nin üzv dövlətləri arasında paylaşıldığı ortaq dəyərləri təmsil edir. Günəşin düz şüalanı Türkün dünyasının yolunu işıqlandıran baxışı simvolizə edir. Bu işıq təşkilatın gələcəyə doğru irəliləməsini, sabahın daha aydın və firavan olması üçün verdiyi töhfələri nümayiş etdirir.

Yeni bayraq Türk Dövlətləri Təşkilatının missiyasının mərkəzində duran türk kimliyinin, birliyinin və ortaq irsinin təməl simvollarını bir araya gətirərək, təşkilatın gələcəyə olan baxışını vurğulayır.

2020-ci il noyabrın 8-də müzəffər Ordumuz Şuşa şəhərini işğaldan azad edərək şanlı tarix yazdı. Qəhrəman əsgər və zabitlərimiz düşməni Qarabağın döyünən qəlbi olan Şuşadan qovub çıxardı.

Xalqımızın qüdrətinin və milli qürurumuzun tənənəsi-nə çevrilən bu möhtəşəm qələbə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin müvafiq Sərəncamı ilə əbədləşdirildi. Şuşa şəhərinin işğaldan azad edilməsinin tarixi əhəmiyyəti nəzərə alınaraq noyabrın 8-i Zəfər günü elan edildi. 2021-ci il yanvarın 14-də isə dövlətimizin başçısı, Müzəffər Ali Baş Komandan cənab İlham Əliyev Şuşa şəhərində üçrəngli bayrağımızı ucaltdı.

İlham Əliyev Vətən müharibəsinin ilk günlərindən deyirdi ki, Şuşasız bizim işimiz yarımcıq qalar. Müharibənin davam etdiyi 44 gün ərzində rəşadətli ordumuz Şuşaya doğru dayanmadan, inamla irəlilədi. Vaxtilə xəyal kimi görünən bu arzu noyabrın 8-də reallığa çevrildi.

Tanklarla, digər zirehli texnika ilə silahlanan, əlverişli mövqedə yerləşən düşmənin qarşısına yüngül silahlarla çıxmaq yüksək peşəkarlıq, fədakarlıq tələb edirdi. Qəhrəman döyüşçülərimiz sıldırım qayalan aşaraq, uzun məsafə qət edib çox çətin döyüş tapşırığını şərəflə icra etdi. Qarabağ Zəfərinin zirvəsində Şuşa əməliyyatı dayanır. Bu möhtəşəm Zəfərin memarı Prezident İlham Əliyev Ata vəsiyyətini yerinə yetirərək Ulu öndərin başladığı işi sona çatdırdı, bununla da öz adını Azərbaycan tarixinə qüdrətli sərkərdə, Müzəffər Ali Baş Komandan kimi əbədi yazdırdı.

Qarabağ Zəfərinə aparan yolun başlanğıcı Ulu öndər Heydər Əliyev tərəfindən qoyulmuşdu. Sonrakı dövrdə həyata keçirilən kompleks tədbirlər, əzmkar və çoxşaxəli fəaliyyət bizi bu hədəfə addım-addım yaxınlaşdırdı. Prezident cənab İlham Əliyev Ulu öndərimizin qoyduğu möhkəm təməl üzərində dünyada söz sahibi olan, böyük iqtisadi və hərbi gücə malik qüdrətli Azərbaycan dövləti qurdu. Azərbaycan Ordusu ən müasir silah-sursat və hərbi texnika ilə təmin olundu, şəxsi heyətin döyüş qabiliyyətinin artırılması, mənəvi-psixoloji ruhunun yüksəldilməsi üçün bütün zəruri tədbirlər görüldü. Möhtərəm Prezidentin rəhbərliyi və davamlı səyləri ilə güclü hərbi potensial yaradıldı. İldən-ildən artan iqtisadi-hərbi güc və siyasi iradə nəticəsində BMT Təhlükəsizlik Şurasının 27 il kağız üzərində qalmış 4 qətnaməsini Azərbaycan özü icra etdi. Rəşadətli Ordumuz, xüsusən Silahlı Qüvvələrin son 20-30 ildə yetişən fədakar, vətənpərvər gənc nəslə bu müqəddəs

Zəfər günü bütün Türk dünyasının bayramıdır

İkinci Qarabağ müharibəsinin hər günü şanlı bir tarix, misli görünməmiş qəhrəmanlıq dastanıdır

dəs missiyanın yerinə yetirilməsinə öz töhfəsini verdi. Xalqımızın lideri ətrafında yumruq kimi birləşməsi, görünməmiş milli həmrəylik nüfuzunu təmin etməsində mühüm rol oynadı.

İkinci Qarabağ müharibəsinin hər günü şanlı bir tarix, misli görünməmiş qəhrəmanlıq dastanıdır. 44 gün ərzində döyüşçülərimiz bir addım da geri çəkilmədən yalnız irəlilədi. Düşmənin ordusunda onlardan çox fərari olduğu halda, bizim bir əsgərimiz də döyüş meydanından yayınmadı.

Prezident, Müzəffər Ali Baş Komandan cənab İlham Əliyev Şuşanın azad edilməsinin və 8 noyabrın tarixi əhəmiyyətini belə səciyyələndirir: “Şuşa indi azaddır! Biz Şuşaya qayıtmışıq! Biz bu tarixi Qələbəni döyüş meydanında qazandıq. 2020-ci il noyabrın 8-i Azərbaycan tarixində əbədi qalacaqdır. Bu tarix əbədi yaşayacaq. Bu, bizim şanlı Qələbəmizin, zəfərimizin günüdür! Bu qələbəni biz döyüş meydanında qazandıq, danışıqlar masası arxasında yox. Mən dəfələrlə demişəm, bütün bəyanatlara rəğmən ki, bu münaqişənin - Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin hərbi həll yolları da vardır və bu gün biz bunu döyüş meydanında sübut edirik”.

Düşmənin “məğlubedilməz ordu” mifini darmadağın edən, döyüş meydanında

düşməne dərs keçən şəhid və qazilərimiz tariximizin şanlı səhifələrinə, xalqın yaddaşına əbədi həkk olunub. Zəfər tariximizin bu parlaq və unudulmaz səhifələrini vərəqlədikcə qürur duyuruq. Gələcək nəsillər də bu igid və qəhrəman övladlarımızla fəxr edərək onlardan nümunə götürəcəklər.

Bu Qələbə yalnız Ali Baş Komandan cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin deyil, bütün Azərbaycan xalqının Zəfəri idi. 44 günlük müharibədə xalqımız Ordumuz, dövlətimizin başçısının uğurlu siyasətini fəal şəkildə dəstəklədi. İkinci Qarabağ müharibəsində minlərlə Vətən övladı ərazi bütövlüyümüz uğrunda canını qurban verdi.

Prezident, Müzəffər Ali Baş Komandan cənab İlham Əliyev noyabrın 8-də Şəhidlər xiyabanında Azərbaycan xalqına müraciətində böyük fəxarət və qürur hissi ilə Şuşa şəhərinin işğaldan azad olduğunu bəyan etdi.

2023-cü il sentyabrın 19-da Zəfər yürüşünün davamı olan antiterror tədbirləri uğurla nəticələndi. Cəmi 23 saat 48 dəqiqə davam edən antiterror tədbirləri Ali Baş Komandanın qətiyyətini, dəmir yumruğun yerində olduğunu, Ordumuzun gücünü bir daha nümayiş etdirdi. Düşmənin üç il əvvəl olduğu kimi, yenə ağ bayraq qaldıraraq təslim olmağa məcbur edildi. Bununla da Qarabağda terrorçuların və separatçı rejimin

mövcudluğu tarixin tozlu səhifələrinə atıldı, suverenliyi-miz tam bərpa edildi.

Vətən müharibəsində qazanılmış möhtəşəm Qələbənin üçüncü ildönümü ərəfəsində Azərbaycan Prezidenti, Müzəffər Ali Baş Komandan cənab İlham Əliyev Xankəndi, Xocalı, Xocavənd, Əsgəran və Ağdərədə Dövlət Bayrağımızı ucaltmaqla xalqımıza tükənməz sevinc və qürur yaşatdı.

Biz 30 ilə yaxın ayrılıqdan sonra doğma Şuşaya qayıtdıq. Bu qayıdışımızla Şuşaya yeni ruh, yeni nəfəs gəldi. Azadlığına qovuşmuş qədim şəhər artıq böyük quruculuq, təmir-bərpa işlərinin, möhtəşəm tədbirlərin şahidinə çevrilib. Düşmənin tapdığından azad edilmiş Şuşanın yeni inkişaf dövrü başlayıb. Ötən müddətdə Şuşa şəhərində bir sıra mühüm infrastruktur layihələri icra olunub, yüzlərlə insan öz doğma yurduna qayıdıb.

Bərpa işlərinin sürəti deməyə əsas verir ki, çox keçmədən Şuşa nəinki Azərbaycanın, eləcə də dünyanın ən gözəl şəhərlərindən biri olacaq.

Azərbaycan xalqı Prezident cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə tarix yazmaqda davam edir. Biz qalib ölkənin qalib vətəndaşları olmağın qürurunu yaşayırıq. Bu şanlı tarix təkcə bizim üçün yox, gələcək nəsillər üçün də qürur mənbəyi olacaq.

Zəfər günü həm də bütün Türk dünyasının bayramıdır.

□ “Yeni Müsavat”

Yeni dünya düzəninə dikte etdiyi müasir çağırışlar şəraitində böyük coğrafiyanı əhatə edən Avrasiya regionunda nəqliyyat-logistika sahəsi xüsusi əhəmiyyət daşıyır. Təhlükəsizlik səbəbindən Rusiya və Ukrayna ərazisindən keçən bir sıra mühüm nəqliyyat dəhlizlərinə maraq xeyli azalıb. Belə bir şəraitdə Orta dəhliz və ya Transxəzər Beynəlxalq Nəqliyyat Dəhlizinin cəlb ediciliyi artıb. “Yeni MİSAVAT” xatırladır ki, Orta dəhliz 2014-cü ilin fevralında Azərbaycan, Qazaxıstan və Gürcüstanın təşəbbüsü ilə yaradılıb. Hazırda Orta dəhliz Çin-Qazaxıstan sərhədindən başlayaraq Mərkəzi Asiya ölkələri və Xəzər dənizi üzərindən, bundan sonra isə Azərbaycan, Gürcüstan, Türkiyə ərazisindən keçərək Avropaya qədər geniş bir ərazini əhatə edir.

Torpaqlarımızın işğaldan azad olunması Ermənistanın uzun illər blokada saxladığı Naxçıvan Muxtar Respublikası ilə birbaşa nəqliyyat əlaqəsinin təmin olunmasına imkan yaradır. Bu isə artıq tarixi zərurətə çevrilən Zəngəzur dəhlizi vasitəsilə mümkün olacaq. Zəngəzur dəhlizi blokadanı yarmaqla yanaşı, Orta dəhlizin mühüm seqmenti kimi Türkiyəyə, oradan da Avropaya çıxışı xeyli asanlaşdıracaq. Yeni nəqliyyat bağlantısı Şimal-Cənub, Şərq-Qərb dəhlizlərinə, eləcə də Orta dəhlizə inteqrasiya ediləcək. Beləliklə, Zən-

daha da genişlənəcək. Türkiyənin Orta dəhlizlə bağlı özəl təmsilçi təyin etməyə hazırlaşması həm də o anlamı gətirir ki, Zəngəzur dəhlizinin açılması üçün Bakı və Ankara söylərini birləşdirəcək.

Bu koridorun açılması prosesinin Ağ Evin yeni lideri Donald Tramp dönəmində sürətlənəcəyi də ehtimal edilir. Ərdəğan “dostum Trampı təbrik edirəm” mesajını verdi, həmən Əliyev də onu təbrik etdi, üstəlik, ABŞ-ın yeni seçilən prezidenti Baydendən fərqli olaraq qatı ermənipərəst deyil, dəhlizin işə düş-

Bakı və Ankara Zəngəzur dəhlizi üçün anlaşdı - Ərdəğan açıqladı

Türkiyə Orta dəhlizlə bağlı özəl təmsilçi təyin etməyə hazırlaşır və bu yöndə iki qardaş ölkə söylərini birləşdirir; logistikalar uğrunda geostrateji savaşın dərinləşdiyi vaxtda bu xəttin açılması Azərbaycana geniş imkanlar verəcək

gəzur dəhlizi açıldıqdan sonra Azərbaycanın Orta dəhliz vasitəsilə gələn yükləri asırmaq imkanları daha da genişlənəcək.

Bişkekde Türk Dövlətləri Təşkilatı Dövlət Başçıların 11-ci Zirvə görüşündə Türkiyə prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdəğan da bildirdi ki, üzv ölkələr arasında ticarətin inkişafı və Ortaq dəhlizin effektiv istifadəsi üçün xüsusi təmsilçi təyin edilməsi yönündə Prezident İlham Əliyev Şuşa sammitində təklif irəli sürüb. Ərdəğan bununla bağlı özəl

təmsilçi təyin etməyə hazırlaşdıklarını nəzərə çatdırıb: “Bununla bağlı xüsusi addım atmağa hazırlaşdığımızı bildirmək istəyirəm”. Şübhəsiz ki, Zəngəzur dəhlizi açıldıqdan sonra Azərbaycanın Orta dəhliz vasitəsilə gələn yükləri ötürmək imkanları

məsi üçün dəstək verəcəyi və Ermənistana təzyiq göstərəcəyi gözlənilir. Əgər Fransanın əngəl olmağa davam etməsə...

“Tramp hakimiyyətə gəldikdən sonra Azərbaycanın Zəngəzurü götürmək firsəti mümkündür”, - politoloq Surən Sarkisyan deyib. Onun sözlərinə görə, bunun fonunda çəkindirici mexanizmlər də nəzərə alınmalıdır. “Bəli, Azərbaycanın imkanı olacaq, lakin çətinliklər də olacaq”, - erməni analitik deyib.

Siyasi ekspert Oqtay Qasimovun “Yeni MİSAVAT”a dediyinə görə, Ərdəğanın bu fikri çox maraqlıdır: “İlk dəfə idi ki, bu niyyət bəyan olunurdu. Söhbət tək Zəngəzur dəhlizindən getmir, bu yol Orta dəhlizin bir komponentidir, ümumiyyətlə, bu logistikanın fəaliyyəti

mövqələrin birləşdirilməsi göz qabağındadır”.

O.Qasimovun fikrincə, Trampın dəhlizin açılmasına dəstəyini əminliklə söyləmək çətindir: “Çünki ziddiyyətli siyasətçidir, proqnozlaşdırıla bilən şəxs deyil. Onun əsas prinsiplərindən biri Çinlə olacaq. Tramp əvvəlki hakimiyyəti dövründə Çinlə ticarət savaşını aparmışdı, Amerikanın əleyhinə mənfi saldonu aşağı salmağa çalışırdı. Çünki ABŞ-ın istehsalı Çindən aşağı idi. O baxımdan Trampın Çinin marağı olan Orta dəhlizə dəstək verəcəyini indidən proqnozlaşdırmaq çətindir. Amma Avropa İttifaqı bu məsələdə maraqlıdır və maliyyə ayırmaq qərarı verib. Sadəcə, elə bir global nəqliyyat layihəsidir ki, Amerika özünün maraqlarından çıxış edəcək. Bütün hallarda ABŞ Orta dəhlizinin açılmasının qarşısını ala bilməyəcəyini bildiyi üçün hansısa şəkildə öz iştirakını təmin etməyə çalışacaq”.

Siyasi və Hüquqi Araşdırma Mərkəzinin rəhbəri Xəyal Bəşirovun sözlərinə görə, Orta dəhliz ümumi bir marşrutdur, bütün yol Azərbaycan ərazisindən

X.Bəşirov hesab edir ki, Türkiyə və Azərbaycan ortaq konkret mövqə qoyurlar: “Çünki dəhlizin reallaşması üçün 4 il keçib, hansısa halqada qırılma görünməkdədir. Bu yubanma var və

İran səfiri yenə Ermənistana dəstək verdi

“Tehran regionda nəqliyyat kommunikasiyalarının açılmasının tərəfdarıdır, lakin Ermənistanın suverenliyini və ərazi bütövlüyünü nəzərə alır”.

Bunu İranın Ermənistandakı fövqəladə və səlahiyyətli səfiri Mehdi Sobhani “Ermənistan-İran: əməkdaşlıq prosesi və yeni perspektivlər” adlı tədbirdə deyib.

Onun sözlərinə görə, İranın Zəngəzur dəhlizi ilə bağlı mövqeyi aydındır: Tehran istənilən geosiyasi dəyişikliklərə və dəhliz məntiqinə qarşıdır.

“İranla Ermənistan arasında münasibətlərin möhkəm təməli var: biz əsrlər boyu yan-yanə yaşayan və mehriban əlaqələri olan qonşularıq. Mən heç kimin iki ölkənin maraqlarına zidd addımlar atmağa bilmədiyini düşünmürəm”, - deyərək Sobhani bildirib.

O, həmçinin vurğulayıb ki, evvəllər İran və Ermənistan arasında ikitərəfli münasibətlər də xarici amillərin təsiri olmadan inkişaf edib.

Bu arada isə məlum olub ki, Qafana səfər edən iranlı mütəxəssislər Zəngəzur mis-molibden zavodunda və Şimal-Cənub magistralının tikinti sahələrində olublar. İranlı ekspertlər və media nümayəndələri Zəngəzur mis-molibden zavodunun tam sənaye dövrü ilə tanış olub, şirkətin istehsalat sahələrinə, açıq mədəninə ekskursiya keçirib.

Daha sonra Şimal-Cənub magistral yolunun Aqarək-Kacaran hissəsində iranlı podratçı tərəfindən tikilən yolun bir hissəsinə baş çəkiblər. “Qonaqlar iranlı inşaatçılarla görüşüb söhbət edib, dövlətlərarası yolun tikintisi ilə bağlı aparılan genişmiqyaslı işlərin şahidi olublar. Sabah erməni ekspertlərin iştirakı ilə yekun panel müzakirələri keçiriləcək”, - məlumatda qeyd olunur.

ABŞ Ermənistanda buna hazırlaşır - Rusiya kəşfiyyatı

ABŞ Dövlət Departamenti Ermənistanda qərbyönlü vətəndaş cəmiyyəti strukturlarının stimullaşdırılması üzrə işləri nəzərəcarpacaq dərəcədə sürətləndirib.

Bu barədə Rusiya Xarici Kəşfiyyat Xidməti məlumat yayıb.

“ABŞ Ukrayna və Moldovada sınaqdan keçirilmiş sxemlərə əsasən, nəhayət, Ermənistanı qərbyönlü inkişaf kursuna keçirmək istəyir. Vaşinqton Ermənistanı milli intihara sövq edir, İrəvanı dəyərlərdən, ənənələrdən və sərfəli iqtisadi əlaqələrdən əl çəkməyə yönləndirir”, - məlumatda qeyd olunub.

dəhlizin yerləşdiyi yolda yerləşən hər bir ölkənin bu koordinasiya mərkəzində yanaşması vacibdir. O zaman daha aydın şəkildə diaqnoz qoyula bilər ki, dəhlizin açılmasına əngəl olan səbəblər və ya qüvvələr kimlərdir. Biz bunu müəyyən edərək iş aparmalıyıq”. **Siyasi şərhçi Orta dəhlizin açılmasının qaçılmaz olduğunu düşünür:** “Bütün hallarda bu logistika işə düşəcək. Burada müxtəlif güc mərkəzlərinin fərqli baxışları

var. Amma ümumən Çindən Avropaya qədər nəhəng, qısa və gəlirli bir kommunikasiya hərəkatı olacaq. Təbii ki, malların tez bir vaxtda, daha az xərclə çatdırılmasına kömək edəcək. Zəngəzur dəhlizi bu marşrutun bir hissəsidir. Hazırda Ermənistan yola nəzarəti Rusiyaya vermək istəmir, İran əleyhinə çıxır, ona görə də müəkkəb vəziyyət yaranıb”.

□ **Emil SALAMOĞLU,**
“Yeni MİSAVAT”

Koroğluya oxşayan qızlar

Zamin Hacı
 zaminhaci@gmail.com

Qabaqlar milli telekanallarımızın dəyərlərimizə, əxlaqa, mənəviyyata uyğunluğu işlərinə Ramiz Mehdiyev baxırdı. Tez-tez bu istiqamətdə tənqidi məqalələr yazırdı. Bir məqaləsi o qədər uzun idi ki, xalqımız hələ oxuyub axırına çatı bilməmişdir. Mən hələ ortaldayam, ANS kanalı haqda oxuyuram.

Ancaq müqəddəs yer boş qalmır, hazırda Ramiz müəllimin estafetini deputat Səyavuş Novruzov ələ almışdır. Dünən növbəti dəfə televiziyları parlamentdə tənqid atəşinə tutmuşdur. (Axır xeyirli olsun, Səyavuş müəllim nədənsə son dövrlər özünü radikal müxalifət kimi aparmağa başlayıb). Deyir aparıcılar prokuror, rəislərə göstəriş verir, nəticədə cinayətlərin sayı artır.

Doğrusu, bunu tam izah etmədi və güman edirəm rəis və prokurorlar da özlərini aparıcı kimi aparmağa başladığı üçün cinayətlər artır. Əks halda, səbəb-nəticə əlaqəsi anlaşılmır.

Sayın deputatımızın bu sözləri isə olduqca ibrətamizdir: "Əvvəllər oğullarımız Koroğluya, Nəbiyə bənzəməyə çalışırdısa, indi seriallardakı kriminal obrazlara, qızlar da Hecərə, Nigara bənzəməyə çalışırdısa, indi müxtəlif obrazlara oxşamağa çalışırlar. Bu, mənəviyyat məsələsidir. Bu problemlərin qarşısı alınmalıdır".

Gözlə sözlərdir. Yaxşı olar Təhsil Nazirliyi gələn il bunu "Həyat bilgisi", "Botanika", "Təbiətşünaslıq", "Astronomiya", "3-cü sinifin Riyaziyyat" dərslərinə salsın. Doğrudan da indi Koroğlu və Nəbiyə bənzəmək istəyən oğullar yoxdur. Həmçinin Hecər və Nigara oxşamaq istəyən qızlar. Hətta ekran-efirə baxanda adama elə gəlir ki, indi oğlanlar Nigara, qızlar Nəbiyə bənzəmək istəyir.

Lakin bunlar məsələnin zahiri tərəfidir. Mahiyyətinə diqqət etməliyik. Bəlkə də cəmiyyətdə, real olaraq Koroğlu, Nigar görməyən gənclər yolunu azırlar, kriminal avtoritetlərə, bənbili serial qəhrəmanlarına oxşamaq istəyirlər. Bəs çıxış yolu yoxdurmu? Var! Məncə, gənclərimiz Səyavuş müəllimə bənzəməyi özlərinə həyatı devizi seçsələr yaxşı olar. Adam canlı nümunə kimi qarşıımızdadır.

Yazını Ramiz müəllimə açdıq, bu da səbəbsiz deyil. Bil-diyiniz kimi, Donald Tramp artıq ABŞ prezidenti seçilib. Qarşıdan gələn 4 il onun feyk açıqlamaları, hap-gopu ilə keçirtməyə məcburur. Olsun. Atalarımız demişkən, az idi arıq-uruq, biri də gəldi boynu buruq. Hazırda bütün planet Tramp müəllimə, rus demişkən, "xod" axtarır. Türkiyə qəzetində oxudum, keçmiş maliyyə naziri Berat Albayrak-ın yenidən hökumətə qaytarılması müzakirə edilmiş, çünki Berat bəy vaxtilə, Trampın birinci prezidentliyi dönməndə onunla mehriban münasibətdə olub, Vaşinqtonda öpüşüb-görüşüblər. Bəlkə biz də Trampı sığaq ilişkiləri olmuş eski nəqliyyat bakanımız Ziya müəllimi geri qaytarmalıyıq. Bakıda birgə ev tikmişdilər. Gəlib yenə tiksinlər, hələ yer qalır.

Ramiz Mehdiyevin də siyasi-iqtisadi, mənəvi-ekoloji potensialından sanki axıracan istifadə etmədik. O cür adamları son damlasınacan xalq üçün sıxmaq lazımdır.

Ümidvaram əlaqədar orqanlar təklifi nəzərə alar. Yaxşı bilirəm ki, onlar bu yazıları diqqətlə oxuyur. Məsələn, İspaniyada xeyli oxucum var imiş. Bu yaxında orada sel olanda mən yazmışdım ki, gerek xalqımız təbii fəlakətlərə dözümlü olsun, ispanlardan örnək alsın. Özündən sitat götürmək təvəzökarlıq olsa da məcburam, belə yazmışdım: "Odur, biz Sabuncu tulinde 2 nəfəri ağlayıb bitirmiş sel gəldi, İspaniyada, Valensiya 100-ə yaxın adam öldü. Xalq narazı qalıb kral 6-cı Filip müəllimin istefasını tələb etdimi? Etmədi. Əksinə, gələcəkdə taxta oturaq "7-ci Filip"ə dualar oxudular və çıxıb gətdilər "Valensiya"- "Barselona" oyununa baxmağa" ("YM", 1 noyabr, 2024). Qısa zaman keçdi, ispanlar kralı və xanımını palçıqla, daş-kəsəklə qovdular. Baş nazir Pedro müəllimin istefasını tələb etdilər. Sən demə sel haqda camaata heç bir xəbər verilməyib, 200-dən çox adam ölüb, saysız itkinlər var. Üstəlik, seldən keçən günlər ərzində xilasətmə, bərpa əməliyyatları da çox pis keçir. Küçələri, evləri camaat özü, küreklə, süpürgə ilə təmizləyir, içməli su tapılmır və sairə.

Mənim fikrimcə, İspaniyada bu "bardak"ın yaranması baş nazirin sosialist partiyasının nümayəndəsi olması ilə bağlıdır. Solçular həmişə belə populyarlıq məşğul olur, işləməklə isə araları olmur.

İspan kralına palçıq atılmasının səbəbi isə ordunun fəaliyyətsizliyinə görədir. Orada əsgər krala tabedir, lakin təbii fəlakətə qarşı ordunu cəlb etmək nədənsə kralın ağılına gəlməyib.

Yəqin gələcəkdə Səyavuş müəllimi İspaniya kralı da qoymaq olar.

Xəbər verildiyi kimi, Ukrayna Müdafiə Nazirliyinin Baş Kəşfiyyat İdarəsinin xüsusi əməliyyatı nəticəsində ilk dəfə olaraq Xəzər dənizində Rusiya donanmasına zərbə endirilib.

Ukrayna ordusu kamikadze dronlardan istifadə etməklə noyabrın 6-da Dağıstanın Kaspiysk şəhərində yerləşən Rusiyanın hərbi-dəniz donanmasına hücum həyata keçirib. PUA hücumu nəticəsində Kaspiysk şəhərində ən azı iki hədəfə zərər dəyib. Verilən xəbərə görə, PUA Tatarıstan və Dağıstan raket gəmilərinə düşdüyü ehtimal olunur. PUA-nın eyni zamanda 21631 tipli kiçik raket gəmisinə dəydiyi də deyilir. Qeyd edək ki, Kaspiysk Ukraynanın dövlət sərhədindən hədəfə qədər olan məsafə təxminən 1500 kilometr məsafədə yerləşir.

21 aya yaxındır davam edən müharibə zamanı Rusiya qoşunları da Xəzər dənizi üzərindən Ukraynanın hərbi və mülki infrastrukturlarına, o cümlədən paytaxt Kiyev də daxil olmaqla, böyük şəhərlərinə qanadlı raketlərlə zərbələr endirib. Nəticədə çoxsaylı insan tələfatı baş verib, həyatı vacib kommunal infrastruktur dağıdılıb. Ukrayna Xarici İşlər Nazirliyi ötən il Azərbaycan, İran, Qazaxıstan və Türkmənistanı müraciət edərək, onları "Rusiyanı beynəlxalq öhdəliklərinə, xüsusən də Xəzər dənizinin qanuni statusu haqda konvensiyaya əməl etməyə məcbur etmək üçün hər cür səy göstərməyə" çağırırdı.

Xatırladaq ki, 2018-ci il avqustun 12-də Aktau şəhərində "Xəzər dənizinin hüquqi statusu haqqında" Konvensiya imzalanıb. Milli Məclis sənədi ratifikasiya edib, Prezident İlham Əliyev isə 12 fevral 2019-cu ildə onu təsdiqləyib.

Konvensiyanın III Maddəsinə diqqət edək:

Tərəflərin Xəzər dənizindəki fəaliyyəti aşağıdakı prinsiplər əsasında həyata keçiriləcəkdir:

1) dövlətlərin suverenliyinə, ərazi bütövlüyünə, müstəqilliyinə, suveren bərabərliyinə hörmət, zor işlətməmək və zor işlətməklə hədələməmək, qarşılıqlı hörmət, əməkdaşlıq, bir-birinin daxili işlərinə qarışmamaq;

2) Xəzər dənizinin sülh məqsədləri üçün istifadə edilməsi, onun sülh, mehriban qonşuluq, dostluq və əməkdaşlıq zonasına çevrilməsi, Xəzər dənizi ilə bağlı bütün məsələlərin dinc vasitələrlə həll edilməsi;

Xəzərdə barıt qoxusu - raketlər atılır, dronlar uçur

21 aya yaxındır davam edən müharibə zamanı Rusiya Xəzər dənizindən Ukraynanın şəhərlərini vurur, buna cavab olaraq Dağıstan hədəfə gəlir - Azərbaycana risklər...

3) Xəzər regionunda təhlükəsizlik və sabitliyin təmin edilməsi;

4) Xəzər dənizində Tərəflərin sabit silahlanma balansının təmin edilməsi, hərbi quruculuğun bütün tərəflərin maraqlarının nəzərə alınması ilə əqlabətan yetərlik hədlərində həyata keçirilməsi, bir-birinin təhlükəsizliyinə xələl yetirilməməsi;

5) hərbi fəaliyyət sahəsində razılaşdırılmış etimad tədbirlərinə regional təhlükəsizlik və sabitliyin möhkəmləndirilməsi üzrə ümumi səylərə, o cümlədən bütün Tərəflər arasında bağlanmış beynəlxalq müqavilələrə uyğun olaraq öngörənlik və şəffaflıq ruhunda riayət edilməsi...

Konvensiyada razılaşdırılıb ki, heç bir ölkə kənar dövlətlərin Xəzərdə hərbi iştirakına imkan verməməli, onlara məxsus hərbi infrastruktur-dan istifadə etməməlidir.

Hazırda Moskvanın açıq-aşkar Xəzəryanı ölkələrin mövqeyini nəzərdə almadan dənizdən hərbi məqsədləri üçün istifadə etməsi faktı var.

Ukraynanın da hövzəsindəki şəhərə dron hücumu Xəzəryanı ölkələrə risk altında qoyur. Rusiyanın Xəzər dənizində mövcud olan hərbi donanması üzərindən uzaq-mənzilli raket sistemlərini tətbiq etməsi bilinən faktıdır. Amma Xəzəryanı dövlətlərin bu mövzuya həssas yanaşmaması o demək deyil ki, risk faktoru yoxdur. İstənilən halda, hər bir dövlətin müdafiə

olunma haqqı olduğu üçün Xəzəryanı dövlətlərin ortaq istifadəsinə aid bölgədə qarşılıqlı zərbələr Azərbaycanın təhlükəsizliyi üçün də önəmlidir. Bu səbəbdən hərbi ekspertlərə görə, Xəzər dənizində mövcud olan donanmaların silahlandırılması və istifadəsi mütləqdir ki, razılaşdırılmış normativlər əsasında həyata keçirilməlidir.

Yeri gəlmişkən, bugünlərdə Xəzər dənizinin İran İslam Respublikasına mənsub gəmisinin iştirakı ilə birgə taktiki təlimi keçirilib.

Azərbaycan-İran hərbi əməkdaşlığını möhkəmləndirmək məqsədilə keçirilən təlimdə gəmi qəzaları zamanı xilasətmə və tibbi yardım tədbirlərinin həyata keçirilməsi, axtarış-xilasətmə əməliyyatları və gəmi təhlükəsizliyinin təmin olunması üzrə fəaliyyətlər icra edilib.

Məsələ ilə bağlı Mərdan.az-a danışan ehtiyatda olan polkovnik, hərbi ekspert Şair Ramaldanov bildirib ki, Azərbaycan və İran dənizçiləri arasında bu kimi təlimlər mütəmadi olaraq keçirilir: "Təlimlər hər iki ölkənin Baş Qərargah rəisləri tərəfindən planlaşdırılmış şəkildə keçirilir. Bu təlimlərə həm iki ölkə arasındakı münasibətlər, həm də regional məsələlərin həlli prizmasından baxmaq la-

zımdır. Azərbaycan dənizçiləri Xəzər dənizi ətrafında olan ölkələrin dənizçiləri ilə birgə dəfələrlə təlim və yarışlar keçirib. Burada da Azərbaycan dənizçiləri yüksək nailiyyətlərlə seçilib. Bu saat İranla Azərbaycan dənizçiləri arasındakı təlimləri hərbi cəhətdən yox, daha çox xilasətmə, birgə fəaliyyətlə bağlıdır. Hər iki ölkə arasında təcrübə mübadiləsi gədir, təlim iştirakçıları bir-biri ilə bu sahədə peşə sahibləri kimi bilik və bacarıqlarını göstərirlər. Eyni zamanda yeni avadanlıqların istifadə olunması da mümkündür. Xilasətmə sahəsində istər hərbi sənaye kompleksi, istərsə də digər müəssisələr tərəfindən daha müasir, yeni tələblərə cavab verən xilasedici avadanlıqların istifadəsində təcrübə qazanmaq üçün platforma kimi istifadə olunur".

Şair Ramaldanov söyləyib ki, neft mədənlərinin qorunması istiqamətində birgə fəaliyyət də istisna edilmir: "Azərbaycan və İran hərbi dənizçiləri arasında ter-rora qarşı mübarizə sahəsində də tədbirlər mümkündür. Bu da ona görədir ki, həm İran, həm də Azərbaycanın Xəzər dənizində neft mədənləri var. Mədənlərin qorunması, mülki şəxslərin təhlükəsizliyinin təmin edilməsi üçün bu sahədə terrorizmə qarşı birgə fəaliyyət məsələlərinə baxılması istisna olunmur".

□ "Yeni Müsavat"

Sülh sazişi üçün yeni tarix və məkan: noyabr, Astana...

Ermənistan niyə üç maddənin layihədən çıxarılmasını istəyir?

Ermənistanda nəşr olunan nüfuzlu “İrəvunk” qəzeti son zamanlar Azərbaycan və Ermənistan arasında artan danışıqların real nəticə verə biləcəyi barədə yazıb. Bu hərəkətililik fonunda qəzet sülh müqaviləsinin harada imzalanacağını da təxmin etməyə çalışıb.

Erməni nəşri yazır ki, Bakı və İrəvan qarşılıqlı olaraq, sülh müqaviləsinin nə Moskva, nə də Avropada bağlanmasına tərəfdar deyil. “İrəvan Moskvanı seçmir, Bakı isə Qərb platformasını. Ona görə də məsələ açıq qalıb. COP29-da isə belə bir sənədin imzalanması perspektivi getdikcə aşağı düşür”.

Onun sözlərinə görə, əvəzində, Ermənistan hazırkı layihədən 3 maddənin çıxarılmasını təklif edib. Bu üç məsələ - Ermənistan Konstitusiyasında Azərbaycanın Qarabağ bölgəsi ilə bağlı ərazi iddiaları, beynəlxalq hüquqi müharibə və üçüncü ölkələrin qüvvələrinin Ermə-

missiyaya çevrilməsi istisna edilməyən mülki missiyanı ilə bağlıdır.

“Avropa İttifaqının 30 il ərzində Azərbaycan torpaqlarının Ermənistan tərəfindən işğalını görməzdən gəlməsi və Azərbaycanın razılığı olmadan missiya göndərmək üçün tələsməsi faktlarını nəzərə alsaq, aydın olur ki, Azərbaycan ərazilərimizi talan etmiş və dağıtmış təcavüzkar dövlətin tərəfində duran bu quruma etimad edə bilməz.

sədri Sahibə Qafarova belə deyib. Spiker qeyd edib ki, bu gün Azərbaycanın səyləri ilə Ermənistanla sülh gündəliyi addım-addım irəliyə aparılır: “Azərbaycan xalqı və gələcək nəsillərimiz bu şanlı qələbə ilə fəxr edəcək. Daimi sülh və sabitlik üçün Ermənistanla danışıqlar davam etdirilir. Biz həm Birinci, həm də İkinci Qarabağ müharibəsində şəhid olanları unutmuruq, onların xatirəsinə daim uca tuturuq. Bu gün biz döyüş meydanında qələ-

Hərbi təlim toplanışlarında yeni qayda

“Hərbi xidmətkeçmə haqqında” əsasnamədə, həmçinin “Hərbi vəzifə və hərbi xidmət haqqında” Qanunda yeniliklər parlamentin son oxunuşundan keçib.

Dəyişikliklərə görə, hərbi vəzifəli ehtiyatda olduqları müddətdə hərbi təlim toplanışlarına bu qaydada çağırılmalıdırlar: birinci dərəcəli ehtiyatda olanlar - hər dəfə 2 ayadək müddətə 5 dəfəyədək, Müdafiə Nazirliyi, Dövlət Təhlükəsizliyi Xidməti, Xarici Kəşfiyyat Xidməti və Dövlət Sərhəd Xidmətində həqiqi hərbi xidmətdən ehtiyata buraxılmış hərbi vəzifəli isə hər dəfə 2 ayadək müddətə 10 dəfəyədək, lakin il ərzində 1 dəfədən çox olmayaraq; ikinci dərəcəli ehtiyatda olanlar - hər dəfə 2 ayadək müddətə 3 dəfəyədək, lakin il ərzində 1 dəfədən çox olmayaraq; üçüncü dərəcəli ehtiyatda olanlar - 1 ayadək müddətə 1 dəfə.

Ehtiyatda olan birinci dərəcəli uçuş heyəti birinci dərəcə üzrə ehtiyatda olma müddətində, habelə uçuş təlimi keçmək üçün hər dəfə 40 günədək müddətə 5 dəfəyədək toplanışa da çağırılırlar.

Müdafiə Nazirliyi, Dövlət Təhlükəsizliyi Xidməti, Xarici Kəşfiyyat Xidməti və Dövlət Sərhəd Xidmətində həqiqi hərbi xidmətdən ehtiyata buraxılmış hərbi vəzifələrin toplanışlarında olmağının ümumi müddəti 30 aydan, ehtiyatda olan digər hərbi vəzifələrin toplanışlarında olmağının ümumi müddəti isə 18 aydan çox ola bilməz.

Ehtiyatda olan hərbi vəzifəli bu son yaş hədlərinədək ehtiyatda olurlar: əsgərlər, matroslar, çavuşlar, gizirlər və miçmanlar - birinci dərəcə üzrə 35 yaş, ikinci dərəcə üzrə 45 yaş, üçüncü dərəcə üzrə 50 yaş; kiçik zabıtlar - birinci dərəcə üzrə 50 yaş, üçüncü dərəcə üzrə 55 yaş; baş zabıtlar: mayor və polkovnik-leytenantlar - birinci dərəcə üzrə 50 yaş, üçüncü dərəcə üzrə 55 yaş; polkovniklər - birinci dərəcə üzrə 55 yaş, üçüncü dərəcə üzrə 60 yaş; ali zabıtlar - birinci dərəcə üzrə 60 yaş, üçüncü dərəcə üzrə 65 yaş.

ehtiva edən əsassız müddəalar çıxarıldıqdan sonra sülhün əldə olunması mümkündür. Bundan əlavə, qarşıya çıxacaq digər məsələlərdə tərəflərin razılığa gəlməsində hər hansı problem yoxdur. Əsas şərt ərazi bütövlüyü və suverenliklə yanaşı, sərhədlərin toxunulmazlığına olan təhdidlərin aradan qaldırılmasıdır. Ermənistan bu şərtlərə riayət edəcəksə, sülhün əldə olunması realdır. Əks halda, bu, mümkün olmayacaq”.

Tramp sülh sazişini Qərb platformalarına çəkmə bilər

“Tramp dönəmində Ermənistanla sülh sazişinin imzalanması Qərb platformalarından birində reallaşma biləcək. Çünki o, həm impulsiv siyasətçidir, həm də bəzi məsələlərə heç nədən çəkinmədən, qətiyyətlə birbaşa və ya diplomatik kanallarla müdaxilə etməyi bacaran liderdir. Düşünürəm ki, Tramp dönəmində ABŞ-Azərbaycan münasibətlərində yeni səhifə açılacaq. Yəqin ki, Bayden dönəmində gördüyümüz mənzərədən bir qədər fərqli mənzərə olacaq. Çox güman ki, Tramp yalnız Azərbaycanla bağlı deyil, bütövlükdə Gü-

ney Qafqazla bağlı daha aktiv siyasət həyata keçirəcək”.

Bu fikirləri də Moderator.az-a açıqlamasında **hərbi-siyasi ekspert Üzeyir Cəfərov** deyib. Ekspert “Ağ Ev Donald Trampın Azərbaycanla Ermənistan arasında tezliklə sülh sazişinin imzalanmasına nail ola biləcəkmə” sualına da cavab verib.

Ekspertə görə, ümid etmək olar ki, yeni ABŞ prezidenti dönəmində Azərbaycanla Ermənistan arasında sülh sazişinin imzalanması Qərb platformalarından birində reallaşma bilər: “Çünki Trampın özünəməxsus eqosu var və o istəyəcək ki, onun prezident olduğu dövrdə Azərbaycanla Ermənistan arasında bir tarixi sənəd imzalanınsın. Mən belə təxmin edirəm. Hər halda, necə deyirlər, yaşayarıq görürük. Hələ 2025-ci ilə bir neçə ay var. Öncə dediyim kimi, Trampın idarəçiliyi dönəmində bir çox yeni hadisələrin olacağını düşünürəm. Çünki o, həm impulsiv siyasətçidir, həm də bəzi məsələlərə heç nədən çəkinmədən, qətiyyətlə birbaşa və ya diplomatik kanallarla müdaxilə etməyi bacaran liderdir.”

□ “Yeni Müsavat”

“İrəvunk” hesab edir ki, ən optimal məkan Astanadır. Qəzet Qazaxistanın son zamanlar Bakı ilə İrəvan arasında münasibətləri tənzimləmək üçün fəallıq göstərməsi, üstəlik, Astanada görüşü təşkil edərək, müqavilənin imzalanması üçün lazım olan hər şeyi etməyə hazır olmasını bildirməsini bunun əyani nümunəsi kimi qeyd edir. “Çox güman ki, noyabrın sonunda sülh müqaviləsi Qazaxistanda imzalanacaq. Buna nə Bakı, nə İrəvan, nə də Moskva etiraz etməyəcək. Heç Qərbin də ciddi etiraz edəcəyi gözlənilmir”.

“COP29 ərəfəsində Azərbaycan və Ermənistan arasında sülh müqaviləsinin bağlanacağı gözlənilir. Lakin məndə olan məlumata görə, Ermənistan tərəfi bir müddət öncə çərçivə razılaşmasını imzalamaqdan imtina edib”.

Beynəlxalq Münasibətlərin Təhlili Mərkəzinin (BMTM) İdarə Heyətinin sədri Fərid Şəfiyev isə Azərbaycan-Ermənistan sülh prosesi ilə bağlı X sosial şəbəkə-

nistan-Azərbaycan sərhədinə yerləşdirilməsi ilə bağlıdır.

BMTM-in sədri bildirib ki, bu 3 məsələdən birincisi həm sülh müqaviləsi, həm də Cənubi Qafqazın gələcək təhlükəsizliyi baxımından fundamental əhəmiyyətə malikdir: “Erməni xalqının Azərbaycana qarşı ərazi iddiasından imtina edilməsi ilə bağlı aydın ifadə edilmiş iradəsi olmadıqca Ermənistanı istənilən növbəti hökumət 2020-ci ildən öncəki vəziyyətə qayıtmaq üçün gücə əl ata bilər.

İkinci məsələ, tərəflərin sülh prosesinə qoşulmağa hazır olmasının çox yaxşı indikatorudur. Görünür, Ermənistan yarımçıq sülh müqaviləsi imzalamaq arzusundadır və gələcəkdə üçüncü ölkələri, eləcə də diasporu cəlb etməklə diplomatik və hüquqi müharibəni genişləndirmək istəyir”.

Üçüncü məsələ, Avropa İttifaqının hazırda Ermənistan-Azərbaycan sərhədində yerləşdirilən, gələcəkdə hərbi

Mən belə bir argument də eşitmişəm ki, sülh müqaviləsi davamlı təhlükəsizliyə təminat verə bilməz. Necə ki, 1994-cü ildə Budapeşt Memorandumunu imzalayan tərəflərin yazılı öhdəliklərinə baxmayaraq, memorandum Ukraynanın ərazi bütövlüyünü qoruya bilmədi.

Beləliklə, sülhün yeganə təminatı vaxtında və yerində tədbir görməkdir: Ermənistanın hərbi imkanları məhdudlaşdırılmalı, başqa sözlə, demilitarizasiya edilməlidir”, - deyə F.Şəfiyev vurğulayıb.

O əlavə edib ki, iqtisadi əməkdaşlıq Cənubi Qafqaza yeni təhlükəsizlik elementləri gətirə bilər. Lakin buna nail olmaq üçün hələ uzun yol qət etmək lazımdır: “Təəssüf ki, beynəlxalq aktorlar tərəfindən regionda xeyli bölgücü xətlərin çəkildiyinin şahidi oluruq”.

“Ermənistanla sülh gündəliyi addım-addım irəliyə aparılır”. Milli Məclisin noyabrın 7-də keçirilən plenar iclasında da parlamentin

bə ilə birlikdə dəmir yumruğa çevrilən əzmimizi də qeyd edirik”.

Milli Məclisin sədr müavini Ziyafət Əsgərov Teleqraf.com-a müsahibəsində Bakının sülh sazişi üzrə 11-ci təkliflər paketini İrəvana göndərməsi haqqında danışdı: “Rəsmi Bakı tərəflərlə sülhə bağlı öz mövqeyini bəyan edib. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev də bu məsələ ilə bağlı ölkəmizin konkret mövqeyini açıqlayıb. Sözsüz ki, ikitərəfli qaydada aparılan yazışmalar bundan sonra davam edəcək. Ermənistan tərəfi nəhayət reallığı qəbul etməlidir. Çünki sülhün əldə olunması üçün Azərbaycanın konkret təklifi var. Azərbaycan sülhün əldə olunmasında maraqlıdır. Cənubi Qafqazda sülh arxitekturasının qurulması Bakının əsas hədəfidir. Bununla bağlı Azərbaycanın yeganə tələbi hər kəsə məlumdur. Ermənistan Konstitusiyasında və digər hüquqi sənədlərində Azərbaycanla qarşı ərazi iddiasını

Noyabrın 7-də Milli Məclisin növbəti iclası keçirildi. Spiker Sahibə Qafarova Zəfər günü ilə bağlı çıxış etdi: "Dörd il bundan əvvəl noyabrın 8-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Silahlı Qüvvələrimiz Vətən müharibəsində Zəfər yürüşünü qələbə ilə başa çatdırmışlar. 44 gün ərzində cəsur əsgər və zabitlərimizin Qarabağ torpağında hər addımı, azad edilmiş torpaqlarda yüksəldilən bayrağımızla Azərbaycanın qanuni hüquqları bərpa edildi. 8 Noyabr Zəfəri sayəsində əzəli torpaqlarımızın 30 illik işğalına son qoyulması təkcə bizim ölkəmiz üçün deyil, həm də türk dövlətləri, bütün dünya üçün tarixi bir hadisədir".

S.Qafarova daha sonra təklifini səsləndirdi: "İcəzə verin, tarixi qələbələri Azərbaycana bəxş etmiş Ali Baş Komandana, Silahlı Qüvvələrin əsgər və zabitlərinə, qazilərimizə minnətdarlığımızı bildirək və onları ürəkdən təbrik edək. Təklif edirəm, Zəfər günü münasibətilə möhtərəm cənab Prezident İlham Əliyevə və Birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyevaya Milli Məclis adından təbrik məktubları ünvanlayaq. Azərbaycan xalqının və dövlətinin rifahı və tərəqqisi naminə dəyərli fəaliyyətlərində onlara yeni böyük uğurlar arzulayaq".

Deputatlar təbrik məktubunun göndərilməsini alqışlarla dəstəklədilər.

Milli Məclisin İnsan hüquqları komitəsinin sədri Zahid Oruc də şərəfli tariximizdən bəhs etdi: "Düz bir əsr əvvəl, Vətən müharibəmizin başladığı tarixlə eyni günlərdə beynəlmillət irtica ilə savaşa qalxan böyük Atatürk əsgərlərinə deyir ki, siz yalnız düşməni deyil, millətin tərsinə gedən taleyini də yendiniz. Həqiqətən parlaq sözlərdir. 44 günlük müqəddəs müharibə xalqımızın Qurtuluş savaşı olduğu üçün Prezident İlham Əliyev təkcə Ermənistanı deyil, eləcə də çoxxərlik tariximizin köçkünlük, qaçqınlıq, soyqırım və mətəm keçmişini də məğlub etdi. 8 noyabr Zəfəri yeni yüz ilimizin başlanğıcı, Qələbə təqviminin birinci ilidir. Xankəndi salnaməsi onun nəticəsi və davamıdır".

Komitə sədri Fazil Mustafa öncə Zəfər günü ilə bağlı fikirlərini bölüşdü. O, 1918-ci ildə Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin yaradılması ilə 2020-ci ildə Şuşanın azad edilməsi arasında paralellik apardı. Bildirdi ki, Şuşanın azad edilməsi bütövlüyümüzü təmin etdi. Millət vəkili bu bütövlüyün daha geniş spektrlərdə, bütün Türk dünyasında əksini tapmasını zəruri saydı. Ortaq ordunun, or-

"Onlara şəhid statusu vermək olmaz..."

Mili Məclisdə kreditlər və valyutadəyişmə məntəqələri ilə bağlı təkliflər verildi

taq türk dilinin yaradılması istiqamətində təşəbbüsləri alqışladı.

Daha sonra F.Mustafa mühüm bir problemə bəhs etdi. Bildirdi ki, Azərbaycanda mövcud olan problemlərdən biri təhsil problemidir. Onun sözlərinə görə, müəllimlərin iş yerlərinin yaşadıkları ünvanlardan çox-çox uzaqda olması təhsil prosesinə öz mənfi təsirini göstərir: "Orta məktəblərdə təxminən 150 min müəllim çalışır. Ancaq onların yerləşdirilməsi məsələsi qüsurludur. Yasamal rayonunda yaşayan müəllim 3 marşrut deyisərək Kürdəxanıya dərs deməyə gedir. Yaxud mərkəzdə yaşayan müəllim Qaradağda dərs deməyə gedir. Düşünürəm ki, bunu qruplaşdırmaq olar və bunu etmək nə böyük bir problem deyil ki?" **Deputat dedi ki, müəllimin də qayğıları, sosial problemləri var və vaxta qənaət onun üçün vacibdir:** "Gün ərzində 4-5 saati yola sərf edən müəllim də çalışacaq ki, dərsi tez başa vurub evinə getsin. Heç şübhəsiz ki, bu da təhsil, tədris prosesinə öz mənfi təsirini göstərir". **Deputat qeyd etdi ki, tıxacların yaranmasının bir səbəbi də elə budur:** "150 min müəllimin yerləşməsinə elə sistemləşdirməliyik ki, onlar vaxtında məktəbə çatdırlar. Bu, məktəbdə dərsin keyfiyyətinə də təsir edir. Mü-

əllimin də ailəsi var, sosial həyatı var. Bu məsələni həll edə bilməsək, təhsildə problemlər qalacaq. Azərbaycanda Çindəki qədr milyonlarla müəllim yoxdur ki, onların problemləri həll olunmasın. Ona görə də bu məsələnin diqqətdə qalmasını istəyirəm".

İclasda Mərkəzi Bankın İdarə Heyəti üzvlərinin vəzifəyə təyin edilməsi haqqında qanun layihəsi müzakirə olundu, namizədləri irəli sürülən şəxslər təsdiqləndi. **Regional məsələlər komitəsinin sədri Siyavuş Novruzov** çıxış edərək namizədlərə uğurlar arzulamaqla yanaşı, ictimaiyyəti narahat edən məsələlərə diqqət çəkdi. Komitə sədri dedi ki, banklar tərəfindən verilən kreditlər orta və kiçik sahibkarlara sərf etmir: "Kredit faizləri aşağı salınmalıdır. Kredit faizləri aşağı salınmalıdır ki, sahibkarlar yeni obyektlər açsın, gücəzləndirənlər yararlana bilsin. Digər bir tərəfdən, vaxtla ölkədə 207 bank var idi. Bu gün Mərkəzi Bank daxil olmaqla, 22 bank fəaliyyət göstərir. Bankların sayı azdır. Ölkədə regional və beynəlxalq banklar açılmalıdır".

Azərbaycanda 60-70 valyutadəyişmə məntəqəsinin olduğunu deyən S.Novruzov COP29-un keçiriləcəyi günlərdə qonaqlar üçün çətinliklərin yaranabilecəyindən bəhs etdi. Bil-

dirdi ki, şənbə günü bir bank valyuta dəyişir: "Belə çıxır 100 min adam sıraya düzülüb gözləyəcək ki, valyuta dəyişsin. Dünyanın hər yerində bunlar fəaliyyət göstərir. Valyutadəyişmə məntəqəsinin açılması çox vacibdir". **Komitə sədri əmanətlərin sığortalıması üçün 100 min yuxarı həddin qoyulduğunu da qeyd etdi:** "Belə olan halda vətəndaş məcburdur ki, pulunu sandıqda saxlasın. Başa düşürəm, bank riskə getmək istəmir. Amma əmanəti götürüb kreditlər verməklə də qazana bilərlər".

Deputat həmçinin aztəminatlı ailələrin uşaqlarının təhsil haqlarının ödənilməsinə diqqət çəkib: "Biz bilirlik ki, bankların çoxu şəhid və qazi ailələrinin borclarını siliyiblər, ona görə də təşəkkür edirik. Amma aztəminatlı ailələrin təhsil haqlarının ödənilməsi məsələsi də gündəmdə olmalıdır. Bankların hər biri ən azı 10-20 aztəminatlı ailənin təhsil haqlarını öz üzərinə götürə bilər. Bununla bağlı dünyada hər bir ölkədə təcrübələr var". S.Novruzov onu da bildirdi ki, mənzillərin tikintisi ilə bağlı uzunmüddətli kreditlərin verilməsi Azərbaycanın gələcəyi üçün vacibdir.

Deputat Qüdrət Həsənzadə çıxışında dedi ki, namizədlərin hər birinə səs verəcək. Amma onlara ünvanlanan suallarının oldu-

ğunu da bildirdi: "Azərbaycan Respublikasının Prezidenti 2016-cı ilin dekabrında, Milli iqtisadiyyat və iqtisadiyyatın əsas sektorları üzrə strateji yol xəritəsini təsdiq etdi və orada iqtisadiyyatımızın sürətli inkişafını təmin etmək üçün 4 hədəf müəyyən olundu. Həmin hədəflərdən birincisi monetar siyasət üzrə üzən məzənnəyə keçidin təmin olunmasından ibarət idi".

Deputat qeyd etdi ki, orada mərhələlər üzrə 2020-ci və 2025-ci ilə qədər olan dövr müəyyən olunmuşdu: "Artıq bu dövrlər başa çatır və biz hələ də üzən məzənnəyə keçməmişik. Yeni təyin olunanların bu məsələyə münasibətini öyrənmək istəyirəm. İkinci bir məsələ. Men zaman-zaman parlamentin iclaslarında məsələ qaldırırdım ki, niyə Dövlət Neft Fondunun vəsaitlərinin bir hissəsi yerli kommersiya banklarında saxlanılır ki, Azərbaycan sahibkarlarının ucuz kreditlərə çıxışı təmin olunsun. O cümlədən Mərkəzi Bank da öz ehtiyatlarını kommersiya banklarında aşağı faizlərlə saxlaya bilər ki, sahibkarlar ucuz kreditlər əldə etsin". **Millət vəkili ardınca bunları söylədi:** "Məsələ, bu ilin 10 ayı ərzində iqtisadiyyatımıza cəmi 12 milyard manat investisiya qoyulub ki, bu da ölkəmiz üçün çox kiçik bir rəqəmdir. Çox təəssüf ki, banklar birgə layihələrdə iştirak eləmirlər və onu maliyyələşdirmirlər. Bundan başqa, bilirlik ki, son illər Azərbaycanda 20-dən artıq bank bağlanıb. Ona görə də əhalinin banklara olan etimadı azalıb. Hörmətli Siyavuş Novruzov da bunu qeyd elədi. Mərkəzi Bankın sabiq sədri Elman Rüstəmov vaxtla deyirdi ki, evlərdə 10 milyard dollara qədər vəsait saxlanılır. Yeni hansı tədbirlər görülür ki, o vəsait iqtisadiyyatımıza yatırılınsın, vətəndaşların banklara inamı bərpa olunsun? Bu baxımdan hesab edirəm ki, Mərkəzi Bankın üzərinə çox böyük iş düşür və Mərkəzi Bank bu istiqamətdə konkret addımlar atmalıdır. Mərkəzi Bankın

üzvlərinin bu barədə məlumat verməsini arzu edirəm. Men 2 milyard manatın gətirilib yerli banklarda yerləşdirilməsini təklif edəndə, o zaman Elman Rüstəmov deyirdi ki, bizim iqtisadiyyatımız bu vəsaiti həzm edə bilməz. Amma biz özümüz hər il beynəlxalq maliyyə qurumlarından həmin faizlərlə və dövlət zəmanəti ilə milyardlarla vəsait kreditlər götürürük. Ona görə də həmin vəsaitlərin bir hissəsinin gətirilməsi barədə onların fikirlərini öyrənmək istəyirəm".

İclasda "Torpaq icarəsi haqqında" Qanuna təklif olunan əlavə və dəyişikliklər üçüncü oxunuşda təsdiqləndi. Layihəyə əsasən, Azərbaycanın işğaldan azad edilmiş ərazilərindəki kənd təsərrüfatı təyinatlı torpaqlar sahibkarlıq subyektlərinə müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi orqanın (qurumun) müəyyən etdiyi qaydada investisiya müsbəqləri vasitəsilə icarəyə veriləcək. Layihədə qeyd olunur ki, Qarabağ və Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonlarındakı əhalinin məskunlaşdığı kənd və qəsəbə ərazi vahidlərinin sərhədləri daxilində yaşayış məntəqələrinə yaxın aqrar təyinatlı torpaqlar müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi orqanın (qurumun) müəyyən etdiyi qaydada kənd və qəsəbə sakinlərinə (birillik və çoxillik əkinlərin aparılması üçün) güzəştli şərtlərlə icarəyə veriləcək.

"Minatəmizləmə fəaliyyəti haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun layihəsi ikinci oxunuşda təsdiqləndi. Deputat Siyavuş Novruzov layihə barədə danışarkən təsadüfi qəzalar nəticəsində həlak olanların istəklərinə cavab olaraq bildirdi ki, avtomobil qəzası nəticəsində dünyasını dəyişən hərbiçiyə şəhid statusunun verilməsi qanunvericiliyə uyğun deyil. O qeyd etdi ki, şəhid adı döyüş vaxtı ən yüksək amallar uğrunda dünyasını dəyişmiş şəxslərə verilir: "Amma çox vaxt müddətdən artıq xidmət keçmək haqqında hərbi müqavilə bağlamış və ya çağırış əsasında xidmət keçənlər hərbi formada avtomobil qəzasına düşəndə və ya günvurmada dünyasını dəyişsə, onun valideynləri şəhid statusu tələb edirlər. Bu da düzgün deyil. Onlara şəhid statusu vermək olmur, bununla bağlı müraciətlər etməsinlər. Belə hallar qanunvericiliyimizə uyğun deyil".

□ **Elsad PAŞASOY,**
"Yeni Müsavat"

Noyabrın 11-25-də Bakıda keçiriləcək COP29 anti-Azərbaycan qüvvələrə fürsət verib. Bu dəfə daha bir “ekoloq” gözlənilmədən ortaya atılıb. Söhbət 21 yaşlı isveçli ekofəal Qreta Tunberqdən gedir. Gürcüstanda seçkilərdən sonra nədənsə müxalifətə dəstək vermək üçün Tiflisə gələn Qreta yenə də Azərbaycana dil uzadıb.

“Turan”ın xəbərinə görə, “Blankspot” nəşrinə müsahibə verən ekofəal bu dəfə də özünü “siyasətçi” kimi sınamaq istəyib, yaşından və başından böyük danışib. Azərbaycanın quru sərhədlərinin niyə bağlı qalması haqda rəsmi Bakının mövqeyini “unudan” Tunberq “hava limanı olmadan başqa yolla ölkəyə giriş-çixış edə bilmir, hətta ora-yə getməli olsaydım belə, bunu etməzdim” deyib. Qreta Tunberq Tiflisdən sonra nədənsə Ermənistan da getmək eşqinə düşüb.

COP29-la bağlı da ağılına gələnə danışan gənc qızçıqaz deyib ki, “iqlim sammitindən heç bir gözləntisi yoxdur”. Qreta onun səfərini və görünür, Ermənistan da müəyyən niyyətlə aparən dairələr ekologiyanı deyil, an-

Sorosun gənc “kuklası”

Tiflisdən Bakının əleyhinə danışdı

Beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində istədiklərini əldə edə bilməyən həmin qüvvələr daha da cılızlaşaraq, indi də özünü ekofəal adlandıran 21 yaşlı Qreta Tunberqə möhtac olublar

sından dünya liderlərini “onun uşaqlığını oğurlamaqda ittiham edən” isveçli ətraf mühit fəalının tezliklə kimlərsə “danışan dili”, “maşası” olması barədə informasiyalar tirajlandı. Bir çoxlarında “Qreta Tunberqin arxasında kim dayanır, kim yönləndirir və bundan kimlər faydalanır” sualı yarandı.

Qretanın özü iddia edirdi ki, o, “yalnız özü üçün danışır” və heç kimin layihəsi deyil. Bütün bu piar işini onun uğursuz opera ifaçısı olan anası

ev sahibliyi edəcək. Sözügedən tədbir qlobal müstəvidə kifayət qədər izlənilən və planımız üçün təyinatlı məsələlərin müzakirə olunacağı əhəmiyyətli bir platformadır. Çünki konfrans zamanı qəbul ediləcək qərarlar növbəti tədbirə qədər dünya ölkələrinin iqlim siyasətinin əsasını təşkil edəcək. Lakin çox təəssüf hissi ilə qeyd edirəm ki, hazırda anti-Azərbaycan qüvvələr, xüsusilə erməni lobbisinin fəal şəkildə təmsil olunduğu

kin bütün bunlar nəticəsi olmayan addımlardır və ölkəmizin yüksələn nüfuzuna kölgə salmaq iqtidarında deyil. Hər birimiz tam əminlik ki, Azərbaycan COP29-u yüksək səviyyədə təşkil etməklə növbəti sədrliklərə doğru uğurla addımlayacaq”.

AMİP liderinin köməkçisi, politoloq Əli Orucov Azərbaycanın bu tədbiri ən yüksək səviyyədə keçirəcəyini qeyd etdi: “Azərbaycanda hər dəfə mötəbər bey-

Ermənilərlə gürcülərin Dağ Borçalı davası

Salome Zurabişvilinin Lorin tarixi Gürcüstan ərazisi olduğu barədə bir turizm şirkətinin reklam mətnini paylaşmasına ermənilərin reaksiyaları davam edir.

Axar.az xəbər verir ki, erməni mediası və sosial şəbəkələri xüsusilə bu məsələyə Cavaxeti ermənilərini də cəlb etməyə çalışırlar və bunun özü də ərazi iddiasına qarşılıqlı cavabdır. Belə ki, Samtsxe-Cavaxeti ermənilərin kompakt yaşadığı ərazidir və erməni separatçılar vaxtaşırı olaraq Gürcüstanın bu bölgəsinə ərazi iddiası səsləndirirlər. Hətta bir müddət öncə Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan da bu ərazisi “Cavax” adlandırmaqla, bu separatizmə dəstək vermiş və nəticədə Gürcüstanın etirazı ilə qarşılaşmışdı.

“Ermənistan hakimiyyəti o qədər acınacaqlı vəziyyətdədir ki, kim nəyi istəyirsə, bunu bəyan edir. Salome Fransa vətəndaşıdır. Nikol Paşinyan öz sevimli Fransası ilə maraqlanmalıdır ki, onun vətəndaşı Gürcüstanda nə edir. Fransa bu inkişafı cilovlamalıdır”, - Cavaxeti ermənisi olan Vaaqn Çahalyan “Qraparak”-a müsahibəsində deyib.

O bildirib ki, bu, birinci hal deyil. Saakaşvili də belə bir bəyanatla çıxış edib: “Onlar təxribat törətməyə çalışırlar. Salome Zurabişvili ermənilərdən inciyib. Seçkilər zamanı ermənilər ona az səs veriyindən, o, Gürcüstan ermənilərini, Yava ermənilərini cəzalandırmağa çalışır. Seçkilərdən sonra bu qadında ermənilərə nifrət yaranıb və buna bənzər hərəkətlərlə münafiqə oymatmağa çalışır. Zurabişvilinin bu postunun ermənilərin qəzəbinə səbəb olacağı aydındır. O, ermənilərdən üzr istəməlidir. Bu paylaşımı o öz sahifəsindən belə silmir”.

Qeyd edək ki, erməni və gürcülərin “mübahisəli” saydığı Lori əslində qədim Azərbaycan torpağıdır və Dağ Borçalı adlanır.

ti-Azərbaycan mövqeyini bəyan etməsini istəyiblər. “Hər gün adamların repressiyalar və hüquq pozuntuları ilə üzləşdiyi ölkələrdə iqlim haqqında danışa bilmərik”, - o deyib.

Qreta ötən ilin yazında Hollandiya polisi onu saxlamasına Azərbaycan Xarici İşlər Nazirliyinin mövqeyinə də nankor münasibət bəsləyib. Yada salaq ki, XİN iqlim fəallılarına sərbəst nümayişlər keçirmək imkanı verilməsinin vacibliyini bildirmişdi.

Rusiya qaz almadığı üçün kömür yandıрмаğa, AES-ləri yenidən işə salmağa məcbur olan bezi Avropa ölkələrini nədənsə görməzdən gələn “iqlim dəyişikliyi fəali” Qreta Tunberq bundan bir müddət əvvəl də Bakıdan “bütün siyasi məbusların azad edilməsini” tələb edib.

Qreta Tunberqin ulduzu 2019-cu ildə BMT Baş Assambleyasının Nyu-Yorkda keçirilən 74-cü sessiyasında çıxışı ilə parlayıb. BMT tribuna-

Malena Ernmanın düşündüyü də deyilir. O, dəfələrlə populyarlığının olmamasından şikayətlənib. Nəhayət, qadın psixi sağlamlığı yerində olmayan, emosional davranışına görə məktəbdən uzaqlaşan qızında yeni obraz yaradaraq məşhurluğa çatıb.

Bir çox mənbələr Qretanın Corc Sorosun “kuklası” olduğunu deyir. Bəs Avropadakı hazırkı fəlakətli ekoloji vəziyyəti görməzdən gələn Qretanın COP29 ərəfəsi “qaza gəlməsi” təsadüfi deyil. Aydındır ki, bu, Qretadan istifadə edən qüvvələrin işidir.

Milli Məclisin deputatı, Ana Vətən Partiyasının sədr müavini Günay Ağamalı “Yeni Müsavat”-a açıqlamasında anti-Azərbaycan qüvvələrin getdikcə daha da cılızlaşdığını bildirdi: “Bir neçə gündən sonra Azərbaycan BMT-nin İqlim Dəyişikliyi Üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının 29-cu sessiyasına, COP29-a

ABŞ və Fransa kimi ölkələrdə Azərbaycanın COP29-a ev sahibliyi ilə əlaqədar mənfi rəylər formalaşdırılmağa çalışılır. Biz hər gün müxtəlif istiqamətlərdən qarayaxma kampaniyalarının şahidi oluruq. Bu, sadəcə, ölkəmizin uzun illərdir üzleşdiyi ikili standartların növbəti dalğasıdır. Beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində istədiklərini əldə edə bilməyən həmin qüvvələr daha da cılızlaşaraq, indi də özünü ekofəal adlandıran 21 yaşlı Qreta Tunberqə möhtac olublar. Artıq heç kimə sirsə deyil ki, o, bu kimi fəaliyyətləri müəyyən qonorar qarşılığında həyata keçirir. Əgər həqiqətən bu şəxs ekofəal kimi fəaliyyətində səmimi olsaydı, biz onu Laçın-Xankəndi yolunda Ermənistanın ekoloji terroruna qarşı keçirdiyimiz aksiyalar zamanı görürdük. Bu tip qərəzli yanaşmaların ardında birmənalı olaraq erməni lobbisi və regionda maraqları olan qüvvələr dayanır. La-

nəlxalq tədbirlər keçirilən ərəfələrdə qarayaxma, şantaj, iftira və böhran kampaniyaları artır. Azərbaycana qarşı olan qüvvələr həmin fürsətdən istifadə edərək ölkəni gözəndə salmağa və keçirilən mötəbər tədbirlərin əhəmiyyətinə kölgə salmağa çalışırlar. Noyabrın 11-21 arası Bakıda keçiriləcək BMT-nin iqlim dəyişikləri konfransına, COP29-la da bağlı bəzi mənfur dairələrin eyni hərəkətlərinin şahidi olmaqdayıq. Bu qlobal təhlükəsizlik üçün vacib əhəmiyyət kəsb edən COP29-un siyasiləşdirilməsinə edilən cəhdlər, bundan təzyiq aləti kimi istifadə təşəbbüslərinin bir mərkəzdən idarə olunduğu şübhə doğurmur. Özünü ekofəal adlandıran Qreta Tumberin həyata bu kampaniyaya cəlb edilməsi acizliyin əlamətidir. Azərbaycanı ləkələmək istəyən çevrələr o qədər zəifdirlər ki, Qretanın ümidinə qalıblar. Sizin də dediyiniz kimi, həmin Qreta Sorosun maliyyəsi ilə

qidalanaraq müxtəlif ölkələrə ezam edilib təxribatla məşğul olur. Onun guya Gürcüstandakı ictimai-siyasi proseslərə hansı təsiri oldu ki? Gürcüstan müxalifətinə heç bir köməyi olmadı və ola da bilməzdi. Təbii ki, istər Qreta olsun, istərsə də onu maliyyələşdirənlər, məlumatlandırıcı və danışdırıcıların özləri olsunlar, Bakıda keçiriləcək COP29 konfransının işinə də mane ola, nə də tədbirin beynəlxalq əhəmiyyətinə də zərər qədər kölgə sala bilməyəcəklər. Azərbaycan bu tədbiri yüksək səviyyədə keçirəcək və burada qəbul olunan qərarlar da planetimizin qorun-

masında mühüm rolə malik olacaq. Aydındır ki, dünyanın diqqəti hazırda Azərbaycandadır və bu konfrans qlobal xarakter daşıdığından Qretaların cəhdləri də fiaskoya uğrayacaq. Sorosun maliyyələşdirdiyi siyasətlərin və təşkilatların öz ölkələrində hansı fəsadları törətdiyi göz qabağındadır. Gürcüstanda, Ukraynada, indi də Ermənistanda və s. ölkələrdə yaranmış vəziyyət çox şeylərdən xəbər verir. Ermənistanın baş naziri Paşinyanla Qreta eyni məktəbin yetirmələridir. Görünür, Qretaya təlimat elə verilib”.

□ **Cavanşir ABBASLI,**
“Yeni Müsavat”

BMT TŞ-nin 5 daimi üzvü və Almanıyanın da daxil olduğu "altılıq" ölkələri ilə İran arasında 21 ay davam edən müzakirələrdən sonra İranın nüvə fəaliyyətinin məhdudlaşdırılması, sadəcə, dinc məqsədlər üçün uranın zənginləşdirilməsi proqramına icazə verilməsi və bunun əvəzində İrana qarşı sanksiyaların götürülməsini nəzərdə tutan anlaşma 2015-ci ildə imzalanmışdı. Tramp isə hakimiyyətə gəldikdən sonra (2016) anlaşmanın müddətini uzatmaqdan imtina etdi, ABŞ bu tarixi razılaşmadan çıxdı. Donald Tramp general Qasım Süleymaninin öldürülməsinə görə birbaşa əmr verdiyini demişdi.

Rusiyanın Yaxın Şərq tanınması və s. hamısı Tramp hakimiyyəti dövründə olub. Həmin dövrdə İranın 1500-dən artıq şirkət və fiziki şəxslərinə qarşı sanksiyalar tətbiq olunub ki, bu da İran iqtisadiyyatına 70 milyard dollardan çox zərbə vurub. İndi isə vəziyyət daha da fərqlidir. İranda artıq sanksiyalara qarşı belə demək mümkünse, bir immunitet formalaşmışdır. Rusiya, Çin və Hindistanla ikitərəfli iqtisadi münasibətlər İrana olan sanksiya təzyiqlərini azaldıb. Odur ki, indi Trampın daha effektiv təsir vasitələri düşünməsi lazımdır.

AMİP Ali Məclisinin sədri, politoloq Rəşad Bayramov müharibə ehtimalının Azərbaycana da təsirsiz ötürülməyəcəyini qeyd etdi: "Trampın hakimiyyəti dövründə ABŞ-ın İranla münasibətlərində hər hansı dəyişiklik olacağını düşünmürəm. Tramp hər nə qədər müharibələri dayandıracağına desə də, İsrail-İran qarşıdurmasında İsrailə Bayden hakimiyyətindən daha çox dəstək verəcəyi ehtimal edilir. Bunun üçün Trampın birinci hakimiyyəti dövründə İranla bağlı mövqeyinə baxmaq kifayət eder. Belə ki, məhz onun hakimiyyəti dövründə ABŞ nüvə anlaşması sazişindən çıxaraq İranla qarşı sanksiyaları bərpa etdi. Trampın İran siyasəti özündə "maksimal təzyiq"i ehtiva edirdi. İranlı diplomatların ABŞ-a səfərlərinə qoyulan qadağalar, hətta BMT iclaslarında iştiraka icazə verilməməsi və ya icazənin məhdudlaşdırılmış şəkildə olması, Qasım Süleymaninin ölümü, Qüdsün İsrailin paytaxtı kimi

Beynəlxalq münasibətlər üzrə şərhçi Şəhla Cəlilzadə Trampın İranla bağlı sərt siyasətinin davam edəcəyini düşünür: "İranın İslam inqilabından bəri ABŞ-la münasibətləri konfliktlidir. 11 sentyabr hadisələrindən az sonra, 2002-ci ildə ABŞ prezidenti Corc Buş İranı "Şər Oxu"nda yer alan üç dövlətdən biri (digər ikisi isə İraq və Şimali Koreya) adlandırmışdı. İndiyədək də ABŞ-ın İranla bu mövqedən yanaşması dəyişməyib. Barak Obama dövründə ikitərəfli münasibətlərə müəyyən korrektələr edilməyə çalışıldı. Obamanın 2013-cü ildə Həsən Ruhani ilə telefon danışığı 1979-cu ildən bəri iki dövlət arasında ali

Ukraynada savaş bitir, İranla başlayır

İrana irimiqyaslı hücum olarsa, Cənubi Qafqaza milyonlarla qaçqın gələcək - Azərbaycan üçün risklər...

səviyyəli ilk rəsmi təmas idi. Məqsəd İranın uranı zənginləşdirməsinin və nüvə silahı əldə etməsinin qarşısını almaq idi. 5+1 (BMT TŞ üzvləri+Al) ilə İran arasında danışıqlar 2015-ci ilin iyulunda tarixi sənədin imzalanması ilə yekunlaşdı. Lakin Trampın 2016-2020-ci illəri əhatə edən birinci prezidentliyi dövrü ABŞ-ın ənənəvi İran siyasətinə geri dönüşü bu müqavilədən çıxması, hakimiyyətdən getməyə bir neçə gün qalmış Qasım Süleymanini öldürmə əmrini verdiyini iddia etməsi İranla münasibətlərin

sərtləşməsi ilə yekunlaşdı. Bu mövqe təbii olaraq, İranın regional müharibəyə sürüklənməsi təhlükəsini də özündə daşıyırdı. 2020-ci ildə Tramp hakimiyyətdən getmədən az öncə məşhur "Pew Research Center"-in keçirdiyi ictimai rəy sorğusuna görə 54% amerikalı düşünürdü ki, Trampın siyasəti İranla "genişmiqyaslı hərbi konflikt"ə artırabilir. Demokrat Partiyası yönümlü respondentlərin 81%-i, Respublikaçı yönümlülər isə 26% bu fikirdə idilər. Lakin maraqlıdır ki, Bayden administrasiyası da, Avropa

İttifaqının marağına rəğmən İranla nüvə sazişini bərpa etmədi. Halbuki ittifaq bunu çox vacib hesab edir. Bu məsələdə Avropa İttifaqı-ABŞ mövqeləri fərqlənir. ABŞ-da əvvəlki vitse-prezident Pompeo nüvə sazişinin bərpası üçün 12 şərt irəli sürmüşdü ki, bunlar: İranın HƏMAS-a, "Hizbullah"a, Yəməndə Husilərə, Talibanla dəstəkdən imtina etməsi, Suriyadan bütün SEPAH güclərini çıxarması, İraqda hərbi-paramilitar fəaliyyətlərə son verməsi, "İsrail ölümü" şüarından imtina etməsi idi. Lakin bütün bunlar İrana "Öz regional siyasətindən tamamilə imtina et!" demək olduğu və yerinə yetirilməsi mümkün olmayan tələblər olduğu üçün, o cümlədən biz ötən dövrdə bəhs olunan fəaliyyətlərin daha da artırıldığını müşahidə edirik, Trampın hakimiyyət başına qayıdışı onu ehtimal etməyə əsas verir ki, o, sərt İran siyasətinə qaldığı yerdən davam edəcək. Bura İsrailin maksimum dəstəklənməsi də aid edilə bilər. Bu siyasətin Cənubi Qafqaza mümkün təsirləri ondan ibarət ola bilər ki, Azərbaycan İranla qonşu dövlət olaraq regional münasibətlər kontekstində öz neytrallığını qorumaqda çətinlik çəkə, ABŞ-dan müvafiq təzyiqlərlə üzləşə bilər. Ermənistanla gəlincə, onların İranla isti münasibətləri sirr deyil. Lakin amerika yönümlü siyasəti erməniləri də çıxılmaz vəziyyətə sala bilər. Bütün bunların fonunda Azərbaycanın region ölkələrini daha çox 3+3 formatında regional əməkdaşlığa cəlb etmək üçün təsir göstərəcəyi və sərt güc göstərilərinin artılabiləcəyi ehtimal oluna bilər.

□ **Cavanşir ABBASLI,**
"Yeni Müsavat"

“Yardım olmayacaq, Donbası itirəcəyik”

Ukrayna hakimiyyəti və cəmiyyəti səksəkə içindədir

“Financial Times” nəşrinin yazdığına görə, Ukrayna hakimiyyətində, xüsusilə də ordu rəhbərliyində Trampın prezidentliyindən gözləntilər heç də müsbət deyil. (“AzPolitika”).

Qəzet yazır ki, Ukrayna ordu rəhbərliyində çoxları Donald Trampın prezident olması ilə ABŞ-ın Kiyevə hərbi yardımının dayandırılacağından və Ukraynanın ən azı Donbası itirəcəyindən ehtiyatlanırlar.

Bu barədə “Financial Times” adının açıqlanmasını istəməyən bir neçə ukraynalı yüksək rütbəli hərbiçiyə və hökumət müşavirlərinə istinadla yazıb. Hərbiçilərdən biri qəzetə açıqlamasında ABŞ-ın Ukraynaya dəstəyini “ölüm-qalım məsələsi” adlandırır və “Biz Trampı bizim-

lə olmağa inandırılmalıyıq” deyib.

Ukrayna hökumətinin müşaviri isə Trampın “bütün dünyanı xaosla sövq edə biləcəyindən” qorxdularını söylə-

yib. O, bunun Avropa və Britaniya üçün “həqiqət anı” ola biləcəyini və Avropa liderlərinə, “nəhayət, özlərini böyük kimi sübut etmək” şansı yaratdığını deyib. Lakin Qərb li-

derlərinin bu vəzifənin öhdəsindən layiqincə gələcəyinə də şübhə etdiyini söyləyib.

Qəzet yazır: “Ukraynada çoxları Trampın Kiyevi müharibədə təslim olmağa məcbur

edəcəyindən ehtiyat edərək, Kamala Harrisin qələbəsinə ümid bağlamışdı. Ali Radadakı hakim “Xalqın Qulluqçusu” Partiyası fraksiyasının lideri David Araxamia “Financial Times”la söhbətində qeyd edib ki, “indi bir çox problemlər” olacaq, lakin eyni zamanda da “yeni dinamika yaranacaq”. Ukrayna baş nazirinin Avropa-ya inteqrasiya üzrə müavini Olya Stefanışinin sözlərinə görə isə Tramp Kiyevin xeyrinə “daha çox siyasi impuls” təşkil edə bilər. Ali Radanın Xarici Əlaqələr Komitəsinin rəhbəri Aleksandr Merejko Trampı bağlı “ehtiyatlı nikbin” olduğunu deyib: “O, uğurlu prezident olmaq istəyir və uğur o deməkdir ki, Ukrayna onun üçün uğursuzluq hekayəsi deyil, uğur hekayəsi olmalıdır”.

Xatırladaq ki, seçki kampaniyası zamanı Donald

Tramp dəfələrlə bəyan edib ki, onun dövrü olsaydı Ukraynada müharibə başlamayacaqdı. O, həmçinin seçkilərdə qalib gələrsə, ABŞ prezidenti vəzifəsinə rəsmən başlamazdan əvvəl 24 saata Ukraynada hərbi əməliyyatları dayandıracağına söz verib.

Zatən müharibənin olduğu ağır duruma saldıqı Ukrayna indi də Trampın prezidentliyinə görə səksəkə içindədir. Trampın müharibə ilə bağlı seçkiqabağı vədlərinin nə dərəcədə reallaşacağı və Ukraynanın qurban verilib-verilməyəcəyi sualı açıq qalır.

Lakin Ukraynada müharibədən bezənlər də həddindən artıq çoxdur və onlar bu dəhşətə nə yolla olursa-olsun son qoyulmasını istəyirlər. Onların əksəriyyəti Trampın hakimiyyətə gəlişini müsbət qarşılayırlar. Ukraynalı təhlilçilərdən birinin dediyi kimi, “sonsuz dəhşətdənsə, dəhşətli sonluq yaxşıdır...”

Bakıda COP29 çərçivəsində “Dünya dinləri yaşıl planet uğrunda” şüarı altında keçirilən ikigünlük dini liderlərin sammitinə bütün ermənilərin katolikosu II Qareginin dəvət edilməməsinin səbəbi öncədən belli idi. Hələ tədbir hazırlıqları davam edərkən Qafqaz Müsəlmanları İdarəsinin sədri Allahşükür Paşazadə demişdi ki, erməni katolikosun görüşdə iştirakı Qarabağla bağlı mövqeyini dəyişəcəyi təqdirdə mümkün olacaq. Şeyx bildirmişdi ki, erməni kilsəsi Qarabağı Azərbaycan ərazisi kimi tanımaq istəməyən “revanşizmi təbliğ edir”.

Erməni kilsəsi Bakının niyə dəvət göndərməməsi haqda mövqeyinə baxmayaraq bu barədə dezinformasiya yayırlar. Erməni katolikosu da Bakıdan “intiqa” almaq üçün hərəkətə keçib. O, noyabr ayı boyunca dünya üzrə Erməni Apostol Kilsəsinin bütün yeparxiyalarında “Bakıda qanunsuz saxlanılan girovların azad edilməsi üçün dualar” edilməsi haqda qərar verib. Kilikiyanın Böyük Evinin katolikosu I Aram və Dünya Kilsələr Şurası da təşəbbüsə qoşulub.

II Qaregin qeyd edib ki, bu dualar noyabrın 11-də Azərbaycanda keçiriləcək COP29 iqlim sammiti ərəfəsində “dünyanın diqqətini məhbusların məsələsinə cəlb etməyə kömək edə bilər”. Bu, əslində “dua” adı altında Bakının əleyhinə qarayaxma kampaniyasının erməni kilsəsi vasitəsilə yayılması deməkdir. Erməni kilsəsi Bakıya dəvət edilməməsinin “intiqa” bu cür almağa qərar verib.

Yada salaq ki, bu il mayın 4-də arxiyepiskop Baqrat Qalstanyan bütün ermənilərin katolikosu II Qareginin xeyir-duası ilə Tavuş vilayətindən İrəvana doğru yürüşə başlamışdı. Mayın 9-da Ermənistan paytaxtında etiraz aksiyaları zamanı erməni kilsəsinin nümayəndələri ölkənin müxtəlif bölgələrindən yürüşə qoşulmuşdu. Onlar Azərbaycanın işğal altında

olan dörd kəndin qaytarılmasını nəzərdə tutan sərhədlərin delimitasiyası və demarkasiyası prosesinə etiraz edirdilər.

Dini sahə üzrə mütəxəssis, araşdırmaçı jurnalist Rəsul Mirhəşimli mövzu ilə bağlı “Yeni Məşavət”ə fikirlərini bölüşüb: “Erməni kilsəsinin təşəbbüsünü ancaq dini və mənəvi fəaliyyət kimi təqdim etmək mümkün deyil. Bu təşəbbüsün Bakının əleyhinə başlatılmış daha geniş bir qarayaxma kampaniyasının tərkib hissəsi olduğu diqqətdən qaçmamalıdır. Katolikosun bu addımının həm də bir “intiqa” əlaməti olaraq görülməsi mümkündür. Bu cür dini təşəbbüslər əslində Azərbaycana qarşı təzyiq və ya qarayaxma məqsədi güdən strategiyanın tərkib hissəsi kimi qiymətləndirilə bilər. Qarabağda törədilən insanlıq əleyhinə cinayətləri, Xocalıda günahsız insanların ermənilər tərəfindən soyqırma məruz qalması faktını bilən din xadimi utanmadan bu təşəbbüslə çıxış edirsə, belə “din xadimləri”nin varlığı mənsub olduğu dinə də ləkədir. Erməni düşüncəsi işğalçılıq, terrora meyl etmək, kütləvi qırğın törətmək düşüncəsi üzərində qurulub. Bu toplumun “din xadimləri” də mənsub olduğu cəmiyyətdən heç nə ilə fərqlənir. Onların din xadimi olmaları erməni xislətləri

Şeyx dəvət göndərmədi, Qaregin “intiqa” qərarı verdi

Ekspert hesab edir ki, bu, Bakının əleyhinə başlatılmış daha geniş bir qarayaxma kampaniyasının tərkib hissəsidir

ni dəyişdirməz”.

Rəsul Mirhəşimli əlavə edib ki, II Qareginin və digər erməni dini liderlərin çağırışı Azərbaycana qarşı bir növ mənəvi və beynəlxalq təzyiq yaratmağı hədəfləyir: “Xüsusilə COP29 kimi böyük beynəlxalq tədbir

lə ərəfəsində, hər hansı bir belə təşəbbüs Azərbaycanın beynəlxalq imicinə zərər vurmağı hədəfləyən global bir şəbəkə yaradılması məqsədini güdür. Xristianlıqda Hz.İsanın (ə) həyatına və təlimlərinə əsasən, yaxşılıq və sülhə dəvət edilərkən, hər bir

insanın doğru yolda olmasının vacib olduğu vurğulanır. İşğalçılara dua etmək, bu dinin prinsiplərinə görə, onlara zülm və təcavüzü davam etdirmək üçün zəmin hazırlamaq anlamına gəlir.

Dinlərdə təcavüzkar və işğalçıların əməllərinə heç

bir zaman bəraət verilmir. Qurani-Kərim və İncil işğal və zülmə qarşı qətiyyətli mövqe sərgiləyir. Əgər bir xalq və ya xalqın nümayəndələri digər bir millətə və ya topluma qarşı təcavüz edir, o zaman həmin təcavüzkarın cəzalandırılması və zülmün qarşısının alınması həm insanların haqqını müdafiə etmək, həm də dini əxlaqı qorumaq naminə vacibdir.

Erməni din adamlarının, xüsusilə Qarabağda törədilən vəhşilikləri və işğalçılıq fəaliyyətlərini dəstəkləyən “duaları”, həm dinin əxlaqına, həm də ədalətə qarşı bir təhrik kimi qiymətləndirilə bilər. Onlar dini təlimlərin insanlıq və ədalət üzərində qurulduğunu unudaraq, işğalçılığa və vandallığa haqq qazandırmağa çalışır. Bu, bütün dinlərin təməl prinsiplərinə ziddir. Dini təlimlər, heç bir halda təcavüzkarların cəzalandırılmasına qarşı deyil, əksinə, zalımların, işğalçıların və zorakılığa əl atanların cəzalandırılmasını tələb edir.

Qarabağda törədilən vandallıq və işğalçıların əməlləri yalnız hüquqi və siyasi baxımdan deyil, eyni zamanda dini baxımdan da böyük bir əxlaqi problemdir. Dinlər insanları sülhə, ədalətə və başqalarına hörmətə çağırır, ancaq işğalçılara dua etmək və onların əməllərini müdafiə etmək bu təlimlərin əsas prinsiplərinə ziddir”.

Qafqaz MİRƏVİQ, “Yeni Məşavət”

Hakan Fidandan İrəvanı məyus edən mövqe

Türkiyə “Azərbaycanla sülh müqaviləsi imzala” şərtini bəyan etdi

Son vaxtlar İrəvanla Ankara arasında ikitərəfli əlaqələr nəzərəcarpaq dərəcədə artıb. Belə ki, son iki ildə iki ölkənin xüsusi nümayəndələri Ruben Rubinyan və Serdar Kılıç 5 dəfə görüşüb, Ermənistanın xarici işlər naziri Ararat Mirzoyan isə Türkiyəyə gedib. Baş nazir Nikol Paşinyan Rəcəb Tayyib Ərdoğanla şəxsən telefonla danışmış, sonuncu dəfə sentyabrın sonunda ABŞ-da görüşüblər. Ermənistan hökumətinin başçısı münasibətlərə yeni təkan vermək istədiyini açıqlayıb, Türkiyə prezidenti isə Paşinyana kitabını hədiyyə edib.

Ermənistanın xarici işlər naziri Ararat Mirzoyan isə bugünlərdə bildirib ki, hökumət artıq “erməni soyqırımı”nın beynəlxalq aləmdə tanınmasını prioritet hesab etmir. Onun sözlərinə görə, bu qərar Ankara ilə münasibətləri yaxşılaşdırmağa və regional təcriddən çıxmağa kömək edəcək. Əslində isə onlar bu cür variantlara baş vurmaqla Azərbaycan-Türkiyə münasibətlərində problemlər yaratmağı da hədəfləyirdilər.

İndiki hakimiyyət Ermənistanın Avropaya inteqrasiyası üçün ilkin olaraq Türkiyə ilə sərhədlərin açılmalı olduğunu da yaxşı başa düşür. Yeni çox yaxşı anlayıblar ki, İrəvan bir çox məsələdə Türkiyəyə möh-

təkdir.

“Ankara ilə İrəvan arasında münasibətlər Azərbaycanla Ermənistan arasında sülh müqaviləsi bağlandıqdan sonra normallaşacaq”.

Bu sözləri Türkiyənin XİN rəhbəri Hakan Fidan “Türkiyə” rəzetinə açıqlamasında bildirib.

“Türkiyə ilə Ermənistan arasında münasibətlər Azərbaycan və Ermənistan arasında sülh müqaviləsi imzalandıqdan sonra normallaşacaq. Ankara Azərbaycan və Ermənistan arasında sülhün əldə olunmasını Cənubi Qafqazda sabitliyin təmin edilməsi üçün mü-

hüm element hesab edir”, - deyər H.Fidan bildirib. Onun sözlərinə görə, Türkiyə razılaşmaların əldə edilməsinə dəstək verir: “Tərəflərin onlara yaxınlaşdığını görməkdən məmnunuq. Sərhədlərin delimitasiyası ilə bağlı son qərarlar bu irəliləyişin bariz nümunəsidir”.

Göründüyü kimi, Türkiyənin sərhədlə və diplomatik münasibətlərlə bağlı şərtində deyən heç nə yoxdur. Xarici işlər naziri hətta İrəvanın yalançı soyqırımı iddialarını arxa plana keçirdikləri ilə bağlı Mirzoyanın bəyanatına toxunmayıb.

Hakan Fidanın açıqlaması Ermənistanla “Azərbaycanla

münasibətləriniz düzəlməse, Türkiyənin sizə əl uzatmasından əlinizi üzün” mesajıdır?

Politoloq Oqtay Qasımov “Yeni Məşavət”ə bildirdi ki, Ermənistan və onun arxasında duran qüvvələr hər zaman Ermənistan-Türkiyə münasibətlərini Azərbaycan-Ermənistan münasibətlərindən ayırmağa çalışırlar: “Azərbaycanla sülh müqaviləsi bağlandıqdan sonra Türkiyə ilə münasibətlərin normallaşmasının mümkün olmadığını İrəvan əslində bildiyi halda çalışır ki, yenə də Sürix protokolları dövründəki kimi vəziyyət yaratsınlar. Qar-

daş ölkənin xarici işlər naziri Hakan Fidanın açıqlaması bu məsələlərlə bağlı Ermənistanın spekuliyalarına son qoydu deyə bilərik. Ermənistan da nəzərə almalıdır ki, Azərbaycanla Türkiyə qardaş ölkə olmaqla bərabər, həm də rəsmi müttəfiq dövlətlərdir. Məhz Şuşa Bəyannaməsinə görə bu tipli məsələlərdə hər iki ölkə fəaliyyətlərini koordinasiya etməlidir və edir. Ona görə də Azərbaycan hazırda Türkiyə ilə Ermənistan arasında aparılan danışıqlar barədə dolayısı ilə əslində məlumatlıdır. O baxımdan Hakan Fidanın verdiyi son açıqlama Ermənistanla verilən açıq mesajdır. İrəvana deyilir ki, siyasi iradə göstərib Azərbaycanla sülh müqaviləsi imzalasın. Əks halda, təbii ki, Ermənistan yenə də regionda dalan ölkə olaraq qalmaqda davam edəcək”.

Politoloq Yusif Bağırzadə isə bildirdi ki, Türkiyə rəsmiləri tərəfindən bu səpkili mesajlar ilk dəfə deyil verilir. Elə Türkiyənin XİN rəhbəri Hakan Fidan özü də eyni mövqeni dəfələrlə təkrar edib: “Xatırlayırsınızsa, bundan əvvəl iyulun 30-da Türkiyənin normalaşma üzrə xüsusi nümayəndəsi Serdar Kılıçla ermənistanlı həmkarı Ruben Rubinyan arasında sərhəddə keçirilən sayca beşinci görüşdən sonra da Hakan Fidan oxşar bəyanatla çıxış etmiş və Ermənistanla sərhədlərin Azərbaycanla Ermənistan arasında normalaşma prosesindən

sonra açılacağını bəyan etmişdi.

Məlumdur ki, indiyə qədər tərəflər arasında bir sıra məsələlərlə bağlı razılaşmalar əldə olunub. Üçüncü ölkə vətəndaşları üçün yolların açılması, diplomatik və rəsmi pasport sahibləri üçün qarşılıqlı viza prosedurlarının asanlaşdırılması barədə razılaşmalar var. Ən önəmli isə tərəflər normalaşma prosesini heç bir ilkin şərt irəli sürülmədən davam etdirməyə razı olduqlarını təsdiqləyiblər.

Biz bilirlik ki, rəsmi Ankara Ermənistanla quru sərhəd qapılarını Kəlbəcərin işğalından sonra - 1993-cü il aprel 3-də bağlayıb, rəsmi Ankaranın mövqeyində hər hansı bir dəyişiklik olmayıb. İndi də Hakan Fidanın və ümumilikdə Türkiyə rəsmilərinin bu istiqamətdə açıqlamaları onu göstərir ki, Türkiyə, Azərbaycanla Ermənistan arasında sülh sazişi imzalanmayana qədər İrəvanla münasibətlərin normallaşmasına isti baxmır. Verilən mesajlar isə təkcə Ermənistanla ünvanlanmayıb, bu həm də Ermənistanla sərhədin açılması ilə bağlı təzyiqlər edən Qərbə də ünvanlanmış mesajdır. Bununla rəsmi Ankara hər kəsə aydın şəkildə başa salır ki, Azərbaycanla sülh sazişi imzalanmayana qədər Türkiyə öz mövqeyində qalacaq və Ermənistan da dalan dövlət olmaqdan qurtula bilməyəcək”.

Qafqaz SEYİDAĞA, “Yeni Məşavət”

Azərbaycanda bank kredit faizlərinin yüksəkliyi daim müzakirə olunan mövzulardandır. Uzun illərdir faizlərin azaldılması üçün addımların atılması, şərtlərin formalaşdırılmasına dair müzakirələr aparılsa da, bu sahədə ciddi bir irəliləyişin əldə olunduğunu söyləmək qeyri-mümkündür. Ölkəmizdə xüsusilə istehlak kreditlərinin yüksək faizləri insanların ağır maliyyə yükü ilə üzləşməsinə gətirib çıxarır. Son illərdə məişət texnikasından tutmuş, kosmetik vasitələrə, qab-qacağa qədər hər şeyin kreditlə satışının mümkün olması əhəlinin belə istehlak kreditlərindən daha çox istifadəsinə gətirib çıxarıb.

Azərbaycan Mərkəzi Bankının (AMB) açıqladığı məlumata əsasən, 2024-cü il 1 oktyabr tarixinə istehlak kreditlərinin milli valyutada orta faiz dərəcəsi - kredit kartı vasitəsilə verilən kreditlər üzrə 24 faiz, məişət avadanlıqlarının alınması ilə bağlı olan kreditlər üzrə 25 faiz, yaşayış sahəsinin təmiri ilə bağlı olan kreditlər üzrə 16 faiz, avtomobil kreditləri üzrə 12 faiz və digər istehlak kreditləri üzrə 20 faiz təşkil edib.

Bu isə o deməkdir ki, ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə istehlak kreditlərinin milli valyutada orta faiz dərəcəsi - kredit kartı vasitəsilə verilən kreditlərdə 1 faiz bəndi, yaşayış sahəsinin təmiri ilə bağlı olan kreditlər 3 faiz bəndi, avtomobil kreditləri 1 faiz bəndi azalıb, digər istehlak kreditləri 1 faiz bəndi, məişət avadanlıqlarının alınması ilə bağlı olan kreditlər isə 1 faiz bəndi artıb. Göründüyü kimi, əhəlinin ən çox üz tutduğu kredit növü olan məişət avadanlıqlarının alınması ilə bağlı olan kreditlər üzrə faiz dərəcəsində artım qeydə alınıb.

Faizlərin yüksək olmasına baxmayaraq, kifayət qədər gəlirə malik olmayan vətəndaşların çarəsizlikdən üz tutduğu istehlak kreditlərinin həcmi getdikcə artır. Mərkəzi Bankın statistikasına əsasən 2024-cü il oktyabrın 1-nə Azərbaycan banklarının istehlak kredit portfeli 8 milyard 152,8 milyon manat təşkil edib. Bu isə o deməkdir ki, istehlak kredit portfeli aylıq müqayisədə 174 milyon manat (2,2 faiz), ötən ilin sonu ilə müqayisədə 1 milyard 215,8 milyon manat (17,5 faiz), illik müqayisədə 1 milyard 472,7 milyon manat (22 faiz) böyüyüb.

Xatırladaq ki, istehlak kredit portfeli bu il sentyabrın 1-nə 7 milyard 978,8 milyon manat, yanvarın 1-nə 6 milyard 937 milyon manat, ötən ilin eyni dövrünə 6 milyard 680,1 milyon manat təşkil etmişdi.

Banklar üç milyon vətəndaşı "faizlə" necə yükləyib?

Ekspert: "Əhəlinin istehlak kreditlərinin həcmi durmadan artır, son bir ildə 1.5 milyard manat artaraq, 8 milyard manata çatıb"

Kreditlərin həcmnin artması bankların onlardan topladığı faiz gəlirlərinin də artımını şərtləndirib. Belə ki, 2024-cü il oktyabrın 1-nə Azərbaycan banklarının kreditlər üzrə faiz gəlirləri 2 milyard 232,7 milyon manat olub. Həmin göstərici sentyabrın 1-nə olan dövrə müqayisədə 183,9 milyon manat və ya 9 faiz, ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 329,6 milyon manat və ya 17,3 faiz çoxdur.

2023-cü il oktyabrın 1-nə Azərbaycan banklarının kreditlər üzrə faiz gəlirləri 1 milyard 903,1 milyon manat, bu ilin 1 sentyabr vəziyyətinə bu göstərici 2 milyard 48,8 milyon manat təşkil etmişdi.

İqtisadçı-ekspert Eldəniz Əmirov hesab edir ki, istehlak kreditlərinin artması müsbət hal deyil: "Azərbaycanda əhəlinin kütləvi üz tutduğu istehlak kreditlərinin həcmi durmadan artır. Son bir ildə belə kreditlərin həcmi 1.5 milyard manat artaraq, 8 milyard manata çatıb. Bu, həm də Azərbaycanın böyük pulların çıxması deməkdir. Çünki istehsalı daxili tələbatı ödəyə bilməyən ölkələrdə istehlak krediti ölkədən çıxan pullara çevrilir. 8 milyard ölkəmizin ümumi kredit porfelinin təxminən üçdə bir hissəsidir. Biznes kreditlərinin isə 60 faizinə bərabərdir. Bu, hədsiz mənfi xarakterizə edilə-

cək göstəricidir. Məsələn, "Kredit fəlsəfəsi"nin oylağı olan ABŞ-da verilən ümumi kreditlərin həcmi 35 trilyon dollardır. Bunun cəmi 5 trilyon dolları istehlak kreditləridir ki, bu da ümumi kreditlərin 14 faizi deməkdir.

Hələ nəzərə alsaq ki, ABŞ-da xərclənən istehlak kreditlərinin çox böyük hissəsi ölkənin daxilində qalır. Çünki əhali əsasən öz ölkəsində istehsal edilən telefonu, komputeri və digər malları alır. Bu da daxilə sahibkarlığı və istehsalı inkişaf etdirir. Amma Azərbaycan bu məhsulların hamısını xaricdən aldığı üçün istehlak kreditlərinə yönələn 8 milyard manatın böyük hissəsi bu məhsulların aldığımız ölkələrə axıb gedir".

İqtisadçı qeyd edir ki, istehlak mallarının əksəriyyəti xaricdən idxal olunduğuna görə nəticədə süfrəmiz, uşaqlarımızın qidası və təhsili üçün xərcləməli olduğumuz pulları görüntü naminə mənasız əmtəələrə xərcləyirik: "Xaricdə istehsalını qurmağı bacarmış ağıllı insanlar isə bu pulları bizdən alıb öz uşaqlarının təhsilinə xərcləyir. Sonra da onların uşaqları da, bizim uşaqlarımızın uşaqlarının pulunu öz uşaqlarına xərcləyəcəklər. Buna görə də bu gün ilk növbədə istehlak kreditlərinin verilmə şərtinə yenidən baxılmalı və şərtləşdirilməlidir".

İqtisadçı-alim, Milli Məclisin üzvü Vüqar Bayramov isə diqqəti başqa bir məqama çəkir: "İstehlak kreditlərinin faizləri ilə yanaşı, diqqəti çəkən digər məqam bankların ödəniş cədvəli ilə bağlıdır. Hazırda istehlak kredit portfeli 8 milyard manatdan çoxdur və 3 milyon vətəndaşımız bu kreditlər üzrə borclanıb. Bütün bunlarla yanaşı, digər məqam bankların ödəniş cədvəlində ilk öhdəliklər üzrə faiz ödənişlərini ödəməsi ilə bağlıdır. Belə ki, rəqəmlər göstərir ki, istehlak kreditlərində ilk aylar üzrə ödənişlərdə aylıq ödənişin 40 faizə yaxını faiz ödənişləri təşkil edir.

Məsələn, əgər vətəndaşın ilk dövrlər üzrə aylıq ödənişi 300 manatdırsa, onun təxminən 120 manatı məhz faiz ödənişidir. Yəni kommersiya bankları kredit üzrə hesabladiqları faizləri müqavilə imzalanananda qısa müddət sonra müştəridən almağa çalışırlar. Eyni zamanda müştərinin hətta yubanması yoxdursa və müəyyən müddətə kreditini bağlamaq istəyirsə, bəlli olur ki, əvvəlki ödənişlərinin xeyli hissəsi faizlərə silinib. Əsas məbləğdə isə ciddi dəyişiklik baş verməyib. Bu o deməkdir ki, müəyyən müddətdən sonra vətəndaş krediti ödəyə bilmirsə və ya krediti tam bağlamaq istəyirsə, o zaman aydınlaşır ki, həmin

zamanadək ödədiyi vəsaitin 40 faizə qədər faizlərə çıxılıb".

Millət vəkili fikrincə, faiz ödənişlərinin əhəmiyyətli hissəsini ön aylara daxil etməklə banklar bir tərəfdən risklərini sığortalamağa, digər tərəfdən isə gəlirliliyini təmin etməyə çalışsalar da, bu, müştəri üçün xüsusi faiz öhdəlikləri yaradır: "Bu, eyni zamanda əsas məbləğ və faizlər üzrə ödənişlərin aylar üzrə proporsional və bəzən də ədalətli bölgüsünə imkan yaratmır. Bu baxımdan, banklar üçün əsas məbləğ və faizlər üzrə ödəniş qrafiki ilə bağlı ədalətli və proporsional bölgünün tövsiyəsi məqsəduyğun olardı".

Hüquqşünas, bank sahəsi üzrə mütəxəssis Əkrəm Həsənov isə bir qədər fərqli fikirdədir: "Burada qeyri-adi bir hal yoxdur. Ödənişlərin ilk mərhələsində faizlərin çox olması əsas borcun çox olmasıdır. Əsas borc azaldıqca faizlər də azalır. Yeni 3 min manat əsas borcdursa, onun faizi də çox olacaq. Amma 6 aydan, 1 ildən sonra əsas borc azalır deyə faizlər də azalır".

Hüquqşünas deyir ki, istehlak kreditləri üzrə ödəniş cədvəlində faizlərlə əsas borcun nisbətini tənzimləyən hər hansı hüquqi sənəd, qayda yoxdur: "Bu, adi arifmetikadır və bankların bu sahədə fəaliyyətində hər hansı qanunsuzluq yoxdur".

Qeyd edək ki, Azərbaycanda istehlak kreditlərinin ödəniş qrafiki demək olar ki, bütün hallarda annuitet ödənişi əsasında hazırlanır. Annuitet ödənişi - fiziki şəxslərin kreditləşməsi zamanı istifadə olunan ən məşhur ödəniş növüdür. Bu kreditə görə borcların geri qaytarılmasını aylıq bərabər məbləğli ödəniş üsuludur, özündə həm hesablanmış faizi, həm də əsas məbləğ hissəsini əhatə edir. Onun özəlliyi ondadır ki, müddətin əvvəlində faizlərin

məbləği daha böyükdür (onlar qabaqcadan ödənilir), əsas məbləğin ödənilən hissəsi isə az olur.

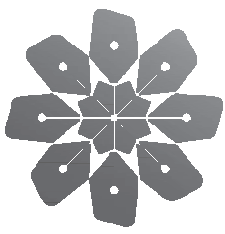
Əgər borcalan krediti vaxtından əvvəl ödəmək qərarına gəlsə, belə müəyyən olacaq ki, onun həmin ana qədər ödədiyi məbləğ daha çox faizin silinməsinə sərf olunub, əsas məbləğin isə çox cüzi bir hissəsi ödənilib, yeni borc faktiki olaraq azalmayacaq. Vaxtından əvvəl ödəniş olduqda borcalan tərəfindən qabaqcadan ödənilmiş faizlər bankın asan qazancına çevrilir.

Bəs bu ödənilmiş faizləri geri qaytarmaq olarmı? Azərbaycan praktikasında belə hallar müşahidə olunmur.

Banklarımız bunu onunla izah edir ki, kreditin vaxtından qabaq bağlanması bankda likvidlik artıqlığı problemi yaradır. Yəni bank müəyyən bir məbləği 18 aya vermişsə, həmin məbləğin hissə-hissə 18 ay ərzində qaytarması və müvafiq olaraq banka həmin aylara görə gəlir gətirməsi nəzərdə tutulmuşdur. Məbləğin banka vaxtından əvvəl qaytarması isə bankın həmin məbləği yerləşdirməsi ilə bağlı əlavə xərclər yaradacaq, həm də bank hesablanmış mənfəətdən məhrum olacaq. Mövcud vəziyyəti kompensasiya etmək üçün isə banklarımız kreditin gecikdirilməsində olduğu kimi vaxtından əvvəl bağlanması zamanı da cərimə tətbiqinin tərəfdarıdır. Bəzən bu halda əlavə iki ayın faizi də müştəridən alınır, əgər xatırlatsaq anuitetin ilkin aylarında ödəniş tərkibində faiz hissəsi daha çoxdur, onda ödənilən məbləğ gerek ki, bankı razı salsın.

Deyənlərdən belə nəticəyə gəlmək olar ki, annuitet daha çox banka sərf edən ödəniş növüdür, yeni hətta cərimə tətbiq olunmasa belə, vaxtından əvvəl ödəniş olduqda, bankın faiz itkiləri elə də çox olmur.

Dünya SAKİT, "Yeni Məsvat"

**Azərbaycan
Respublikasının
Mədlanın İnkişafı
Agentliyi**

Ekologiya və ətraf mühitin mühafizəsi

Azərbaycanda son illər ən çox müzakirəyə səbəb olan qərarlardan biri də sellofan torbaların marketdə pullu olmasıdır. Əslində bu, ekologiyaya fayda vermək məqsədilə həyata keçirilsə də, hələ tam məqsədinə çatmayıb.

Polietilen paketlərin və plastik qabların istehsalı təxminən 35 il əvvəl başlanıb. Amma Azərbaycanda bu, SSRİ-nin dağılmasından sonra insanların məişətinə daxil olub. O vaxtlar ekoloji və maddi baxımdan daha sərfəli olan kağız və parça torbalar, şüşə qablar istifadə olunurdu. İndi isə tərəvəzdən tutmuş, kitaba, paltara qədər hər şeyi polietilen torbalarda və plastik qablarda alırıq. Mağazalarda təklif edilən məhsulların demək olar ki, 99%-i polietilen və plastik qablaşdırmaadır. İndi bir çoxumuz sellofan torbaların olmadığı bir həyat düşünə bilmirik.

Əksər inkişaf etmiş ölkələr artıq sellofan torbalardan istifadənin azaldılması istiqamətində xeyli yol qət ediblər. Azərbaycanda isə qanunvericiliyə dəyişiklik edilsə də, məsələ tam həllini tapmayıb. Belə ki, ölkəmizdə iyulun 1-dən birdəfəlik istifadə üçün nəzərdə tutulan plastik qarışdırıcı çubuq, çəngəl, bıçaq, boşqab və stəkanların idxalı, istehsalı, istifadəsi qadağan olunub. Ölkə ərazisində polietilen torbaların, birdəfəlik istifadə üçün nəzərdə tutulan plastik qarışdırıcı çubuq, çəngəl, qaşiq, bıçaq, boşqab və stəkanların idxalına son qoyulub. Qanunvericiliyin tələblərinə riayət olunmamasına görə ciddi məsuliyyət tədbirləri nəzərdə tutulur. Bu cür hərəkətlərə görə inzibati xətanın predmeti olan plastik materiallar müsadirə edilməklə vəzifəli şəxslər 1000 manatdan 1500 manata qədər, hüquqi şəxslər isə

3000 manatdan 4000 manata qədər cərimə edilir.

Bəs imtina edən ölkələr hansılardır? Yunanıstan polietilen torbalardan 75 faiz imtina edib, 2025-dək bu hədəf 95 faizədək planlanıb. Hazırda dünyanın 60-dan çox ölkəsində plastik torbalardan istifadə qaydaları mövcuddur. Son illərdə Tayvan, Kolumbiya, Mozambik və Cənubi Afrikada da plastik torbalar ödənişli satılır.

Ümumiyyətlə, dünyada ilk dəfə 2002-ci ildə Banqladeşdə tətbiq edilən bu qadağa ən sərt Keniyada hökm sürür. Bu ölkədə 2017-ci ildə qüvvəyə minən qanuna görə, plastik torbalardan istifadə edən, istehsal edən və ya satanları 4 ilə qədər həbs və ya 38 min dollara qədər cərimə gözləyir. Plastik torbalardan istifadəni qadağan edən ölkələrin təxminən yarısı Afrikadadır.

Qadağa tətbiq edilən ölkələrdən olan Danimarka və Finlandiyada adambaşına illik sellofan istifadəsi 4 ədəddir. Sözügedən qadağa İrlandiyada 2002-ci ildə bu rəqəm 328 ədəd olarkən tətbiq edildi, amma hazırda adambaşına 18 ədəd qədər azalıb.

Araşdırmalar üzə çıxarıb ki, ərzaq məhsulları sellofan torbalarda öz keyfiyyətini itirir və tibbi baxımdan da bu, qəti qadağandır. Ticarət mərkəzlərində, marketlərdə istifadə olunan plastik torbalar torpaqda 80-90 il qalır, çürümək bilmir və olduqca böyük ziyan vurur. Ekologiyaya vurduğu zərərə görə onlardan gündəlik ticarətdə istifadə edilməsi

Ekologiya

ÜSAVAT
N 205 (8578) 8 noyabr 2024

Dünya imtina edir, biz pulla satırıq...

Sellofan torbaları niyə qadağan edə bilmirik?

tamamilə qadağan edilməlidir. Bu işin öhdəsindən gəlmək üçün mütləq dövlət səviyyəsində sellofan torbaların istehsalına qadağa qoyulmalıdır. Böyük cərimələr verilməlidir. Onun əvəzinə kağız torbalardan, müəyyən taxta məmulatlarından hazırlanmış qablaşdırıcı əşyalardan istifadə edilməsi məqsəduyğundur. Sellofan torbalarda saxlanılan ərzaq məhsullarında müəyyən bakteriyaların əmələ gəlməsi, çürümə prosesi 1-in 1000-ə nisbətində daha çoxdur. Çürümə daha sürətli gedir. Bütün bunları nəzərə alıqda görürük ki, insan orqanizminə ciddi mənfi təsir göstərir və qida məhsullarının daşınmasında, saxlanılmasında istifadəsi tibbi cəhətdən yolverilməzdir.

İnsan sağlamlığı ilə paralel olaraq, sellofan torbalardan istifadə və təbiətə

hər il tonlarla zərərli tullantıların atılması çox ciddi problemdir. Onlardan istifadə dövlət səviyyəsində qadağan olunsada hər hansı bir nəticə görünmür. Çünki bu, çox böyük biznes maraqları məsələsidir. Sovet dövründə belə idi ki, bütün plastik su qabları, polietilen torbalar yığılırdı və onları qəbul məntəqələri vardı. Əsasən də azyaşlı uşaqlar bununla məşğul olurdu. Onlar xərcliklərini valideynlərindən istəmirdilər, evdə nə tullantı, plastik su qabları, sellofanlar vardısı yığıb aparıb satırdılar və onlar təkrar emala cəlb olunurdu. Beləliklə, təbiətə tullanırdı, indi isə artıq bu sərfəli deyil, çünki onların qəbulu üçün ödənilən vəsait baha başa gəlir. Bu səbəbdən də artıq qəbul məntəqələri yığılır. Yalnız yeni məhsul istehsalı

aparılır və daha çox təbiətə tullantı axını yaranır.

Bu gün istifadəsi olduqca geniş yayılan sellefon torbaların ixtiraçısı İsveç alimi Sten Gustaf Thulindir. 2019-cu ildə BBC-yə müsahibə verən Sten Thulinin oğlu Raoul Thulin bu sözləri demişdi: **“Atam plastik paketi ətraf mühiti qorumaq üçün hazırlamışdı. Bir dəfə istifadə edib atıldığını görsə, çox təəccüblənər”.**

Və daha bir araşdırma. Amerikada aparılan ən son araşdırma ekoloq alimlərin böyük reaksiyasına səbəb olub. Araşdırma nəticəsində məlum oldu ki, hər il dünyada 500 milyard (qeyri-rəsmi məlumatlara görə - 1 trilyon) sellofan torba istehsal edilir. Dünyada hər 1 dəqiqədə isə 1 milyon polietilen torba zibil qutusuna atılır. Polietilenin çürüyərək yox olması üçün

torpaqda 800 il, dənizdə isə 400 il lazım gəlir. Alış-verişlərin ən başlıca yardımçısı hesab edilən bu torbaların təbiətə vurduğu zərərin miqyası hesaba gəlməyəcək qədər çoxdur.

Global istiləşmənin bir səbəbi də polietilen torbalarla çirkləndirilmiş təbiət hesab edilir.

Cənubi Afrikada sellofan torbalara ironiya ilə “milli çiçək” adı verilib, çünki ölkənin hər yerində hər addımbaşısı bu torbalar səpələnib. Banqladeşdə 1988 və 1998-ci illərdə baş verən dağıdıcı leysanın nəticələrinin ağır olmasının səbəbi məhz sellofan torbalarda görülür. Çünki ölkədəki bütün kanalizasiya xətlərinin qabağını bu torbalar kəsərək suyun sürətli axınına ləngidib. 1998-ci ildən bəri Banqladeşin paytaxtında polietilen torbalar qadağan edildi və alternativ variantlar istifadə edildi.

Dənizə atılmış sellofan torbaları delfin, balina, çanaqlı bağalar və bu kimi bir çox dəniz heyvanları yemək sanıb yeyirlər. Bu da onların həzm sistemlərinin pozulmasına gətirib çıxarır və ölümlərinə səbəb olur.

Bundan başqa, sellofan torbalar şəffaf olduqları üçün, bir binanın istixanasındakı bütün istiliyi əməcək qədər gücü var, bu istiliyi əməcək polietilen torba isə yanğına səbəb ola bilər. Bu torbalar içərisində saxlanan bütün növ qidaların vitaminlərini də məhv etmə gücünə malikdir.

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyəsi əsasında nəşr olunur. Yazını hazırladı: Sevinc TELMANQIZI

Azərbaycanda kişilərin az yaşama səbəbi

Milli Məclisin Müdafiə, təhlükəsizlik və korrupsiya ilə mübarizə komitəsinin sədr müavini Qüdrət Həsənzadə Azərbaycanlı məişət zorakılığından danışır.

Parlamentin noyabrın 7-də keçirilən iclasında çıxış edən deputat məişət zorakılığına qarşı ciddi mübarizə aparıldığını söyləyib. “Burada qeyd edildi ki, daha çox qadınlar məişət zorakılığına məruz qalır. Mən deməzdim ki, qadınlar məişət zorakılığına çox məruz qalır. Yox! Mən

müstəntiq işləmişəm. Bir çox hallarda bizim qadınlar ailədə dözülməz vəziyyət yaradırlar. Gənclər bir-birini tanımadan ailə qururlar. Nəzərə alırıqlar ki, aldıkları maaşla uşaq da dünyaya gəlsə, problemlərini necə həll edəcəklər? Maddi problemlər ailədə psixoloji gərginliyə yol açır. Sosial vəziyyət də məişət zorakılığını doğuran səbəblərdən biridir. Bu sahədə ciddi araşdırmalar aparmalıdır. Bir çox ölkələrdə cinayət tərkibi olmadıqda şikayətlərə baxıldıqda məsələ qoyulur ki, həmin adam 10 seans psixoloq qəbulunda olsun, ya da onunla bağlı iş qaldırılsın. Bu

kimi məişət zorakılığının baş verməsində əsas faktor mədəni səviyyə məsələsidir, amma sosial vəziyyət də az rol oynamır. Qadınlar bu cür zorakılıqla üzləşdikdə hüquq-mühafizə orqanlarına müraciət etməsə də, anasına, ailə üzvünə deyirlər. Amma kişilər bu barədə danışmırlar. Bəlkə də kişilərin az yaşamasının səbəbi budur. Kişilər məişət zorakılığından daha çox əziyyət çəkir. Qadınlar öləndə deyirlər ki, bu, Allahın işidir, kişilər öləndə isə deyirlər ki, bu qadının işidir. Bu zarafatla deyilmiş atalar sözüdür”, - deyər deputat bildirib.

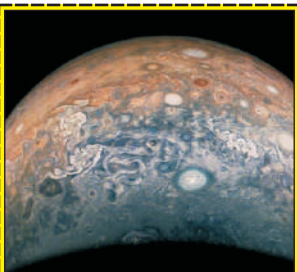

MUSAVAT

Son səhifə

N 205 (8578) 8 noyabr 2024

NOYABR

NASA Yupiterin ən keyfiyyətli şəkillərini yaydı

A BŞ Milli Aero-navtika və Kosmik Tədqiqatlar Mərkəzi (NASA) Yupiterin ən keyfiyyətli şəkillərini dərc edib. Görüntülər "Cuno" zond tərəfindən Günəş sisteminin beşinci planetinə 66-cı uçuşu zamanı çəkilib. Zond 2011-ci ildə buraxılıb və beş il sonra, 2016-cı ildə 2.7 milyard km-dən çox yol qət edərək Yupiterə çatıb. O vaxtdan bəri, zond müntəzəm olaraq Yupiter və onun peykləri yaxınlığında uçaraq şəkillər çəkir və Yerə məlumat göndərir. Aparat Yupiter üzərindən son uçuşu zamanı planetin ən keyfiyyətli şəkillərini qeydə alıb.

Kök insanlar bu xəstəliyə yoluxmur

Yeni araşdırmalar göstərib ki, kök insanların beyni daha gec yaşlanır. Bu isə o deməkdir ki, onların Alzheimerə (unutqanlıq) yaxalanma riski daha azdır. İngiltərədə aparılan araşdırmada 55 yaşlı olan 2 milyon insan iştirak edib.

Onların hər birinin son 20 ildəki qidalanma və yuxu rejimləri, tibbi problemləri, qəbul etdikləri dərmanlar və s. nəzərə alınıb. Nəticə göstərib ki, anq insanların Alzheimerə yaxalanma riski köklərdən 18 dəfə daha çoxdur.

Mütəxəssislər bunun səbəbini kök insanlarda vitamin çatışmazlığı probleminə daha az rastlanması ilə əlaqələndirirlər.

Kanada TikTok-un ölkədəki bölməsini bağlayacaq

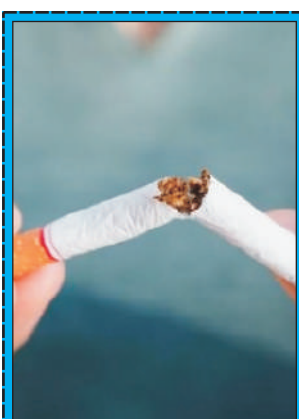
Kanada hökuməti TikTok-un yerli bölməsi olan "TikTok Technology Canada"-nın fəaliyyətinə qadağa qoymaq niyyətindədir. Bu barədə Kanadanın innovasiyalar, elm və sənaye naziri Fransua-Filip Şampan məlumat verib. O bildirib ki, Çin nəhəngi "TikTok Technology Canada" vasitəsilə ölkənin təhlükəsizliyi üçün risklər yaradır. "Hökumət hərtərəfli araşdırma aparıb və "TikTok Technology Canada"-nın bağlanması ömrü edib", - deyər kanadalı nazir qeyd edib.

Dəbdəbəli avtomobil - ev təqdim edildi

Məşhur tuning studiyası "Brabus" ilk dəfə olaraq öz kolleksiyasına təkərli ev əlavə edib. "Big Boy 1200" adlanan kamperin uzunluğu 12 m olsa da, maksimum üç sakin üçün nəzərdə tutulub. Müstəqil yaşamaq üçün lazım olan hər şeyə malik lüks nəqliyyatın qiyməti 1,26 milyon avrodan başlayır. Təkərli evin eni 4,5 m-dir və 30 kvadrat metrden çox yaşayış sahəsini əhatə edir. İçəridə 160x200 sm ölçülü ikinəfərlik və tək çarpayı, mətbəxdə plitə, soba, soyuducu, qabyuyan maşın, qəhvə maşını və şərab şkafı, qonaq otağında divan və stol, həmçinin vanna otağında duş və tualet var.

İnteryerə həmçinin iki 43 düymlik televizor, peyk internet bağlantısı, isti döşəmə, kondisioner, kameralar və damda günəş panelləri yerləşdirilib. Ev bahalı parçalar və dəri, qara ağac və karbon lifi ilə bəzədilib. Avtomobil-ev 530 at gücünə malik 12,8 litrlik dizel mühərriki ilə çalışır. "Big Boy 1200"-ün maksimal sürəti 90 km/saat ilə məhdudlaşır.

Bu oyun siqareti tərgidir

Siqareti tərgitməyin yeni üsulu tapılıb. Yeni bir araşdırmaya görə, "Inner Dragon" adlı onlayn oyun siqaret tərgitmək üçün effektiv üsullardan biri halına çevrilib. Oyunun nikotin asılılığı ilə mübarizədə təsirli bir köməkçi ola biləcəyi müəyyən edilib. Belə ki, oyunun mahiyyəti virtual əjdahaya qulluq etməkdir. İstifadəçi nə qədər uzun müddət siqaretdən çəkinirsə, onun ev heyvanı bir o qədər də böyüyür. Əjdahaya emosional bağlılıq yaratmaq üçün iştirakçılar onun üçün fərdi xüsusiyyətlər seçə və qarşılıqlı əlaqədə olmaq üçün bonus xalları ala bilərlər.

Tədqiqatda iki qrupa bölünən 479 insan iştirak edib. Nəticələr göstərib ki, oyuna giriş istifadəçi aktivliyini 20% yüksəldib, bu isə siqaretdən imtina şansını xeyli artırıb. Bu təsir xüsusilə gənclər üçün maraqlı həm də effektiv üsul kimi düşünülüb.

Bunları bilirsinizmi?

- * Dünya yaranandan bu günə qədərki hər şeyi 24 saat sığdırmağa çalışsaq, insanlar bu vaxtın sadəcə 1 dəqiqə 17 saniyəsinə təşkil edər.
- * Helikoprin adlı köpək balığının 270 milyon il öncə yaşadığı düşünülür. Onu qərribə edən özəlliyi isə mişar dişli dairəvi çənəsi olub.
- * Çində ingiliscə danışanların sayı Amerikadakılardan daha çoxdur.
- * Çox məcbur qalmadıqca qar yeməyin. Çünki onu əritmək üçün bədəndə olduqca çox enerji sərf edilir.
- * İnsanlar oksigensiz 3 dəqiqə, susuz 3 gün və yemək yemədən 3 həftə yaşaya bilər.
- * 2011-ci ildə Yaponiyada baş verən 8,9 ballıq zəlzələ nəticəsində günlərin uzunluğu 1,8 mikro saniyə azalıb.
- * Qarışqalar məcbur qaldıqlarında 2 həftə ərzində suyun altında yaşaya bilərlər.
- * Vakuumda (havasız və cazibə qüvvəsinin olmadığı məkanda) ağlamaq mümkün deyil. Çünki göz yaşı aşağı doğru hərəkət edə bilmir və gözədən yaş çıxmır.
- * İnsanların omba sümüyü betondan daha möhkəmdir.
- * Ağcaqanad əleyhinə spreylər əslində onların insanlara yaxınlaşmasını əngəlləmir. Sadəcə olaraq, ağcaqanadların hissiyatını bağlayır və bir növ insanları gizləyir.
- * "Süd yolu" qalaktikasında 400 milyarddan çox ulduz olduğu düşünülür.
- * Bir insan gündə ən az 500 litr oksigen istifadə edir.
- * Hər gün 275 milyona yaxın yeni ulduz yaranır.
- * Gözlərin hər biri 130 milyondan çox görmə sinir hüceyrəsindən ibarətdir. Hər hüceyrənin içində isə 100 trilyon atom var. Bu rəqəmlər isə ümumilikdə dünyadakı bütün ulduzların sayından daha çoxdur.
- * Hazırda dəniz ələmində 180-nə yaxın balıq növü işiq görmədən yaşayır.
- * Əgər bir sözü xatırlamaqda çətinlik çəksəniz, yumruğunuzu sıxın. O zaman beynin fəaliyyəti daha da artır və yaddaşı işə salmağa kömək edir.
- * 600 kiloqramlıq bir balının ürək damarının içinə bir insan yerləşə bilər.
- * Bir insan yaşadığı müddətdə ortalama 23 min dəfə göz qırpır, 100 min dəfə ürəyi döyünər, 23 min dəfə nəfəs alır, qaraciyərləri ilə 1500 litr qan süzülər, mədəsi ilə 2 litr asit turşusu istehlal edər.

Xoruz formasındakı hotel Ginnesin Rekordlar Kitabına düşdü

Filippində hotel xoruz formasında tikilmiş ən böyük bina kimi Ginnesin Rekordlar Kitabına daxil edilib. Bu barədə UPI məlumat verib. Kurortun yaradıcısı bildirib ki, onun ideyası diqqəti cəlb edə və qonaqları sevindirə biləcək qeyri-adi bina yaratmaq olub. "Biz unikal bir şey yaratmağa çalışdıq ki, ziyarətçilər yalnız rahatlıqdan deyil, həm də estetik baxımdan həzz ala bilsinlər", - o vurğulayıb. Əyləncə funksiyasından əlavə, xoruz formalı bina yerli mədəniyyət və adət-ənənələrə hörməti təcəssüm edir. "Xoruz xalqımızın gücünü və xarakterini əks etdirən sakitlik və qüdrət rəmzidir", - hotelin yaradıcısı əlavə edib.

Ən faydalı 3 içki

Rusiyalı həkim və teleaparıcı Aleksandr Myasnikov ən faydalı olan üç içkinin adını çəkib. "Rossiya 1" kanalında yayımlanan "Doktor Myasnikov" verilişində o, həmin içkiləri açıqlayıb. "Ümumiyyətlə, çay, qəhvə və təmiz su ən çox içməli olduğumuz içkilərdir", - həkim deyib. Myasnikov izah edib ki, bütün digər sərinləşdirici içkilər tərkibindəki şəkər və digər zərərli maddələrə görə iltihab səbəb olur. O, bu məlumatı elmi araşdırmalardan əldə etdiyini vurğulayıb.

"Beləliklə, yalnız su, qəhvə, çay iç və sağlam olacaqsan", - deyər həkim yekunlaşdırıb.

Səhifəni hazırladı: SELCAN

Baş redaktor:
Nazim SABİROĞLU

e-mail adres: yenimusavat@mail.ru

"Yeni Musavat"-ın kompüter mərkəzində yığılıb, səhifələnib, "Son dəqiqə" MMC-nin mətbəəsində çap edilib. Əlyazmalar geri qaytarılmır. Müəlliflərlə redaksiyanın mövqeyi uyğun gəlməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri,
R.Rüstəmov küçəsi
2528-ci məhəllə ev 44/d
Tel: 520 01 23 (24, 25, 26, 27, 28)

Lisensiya N: B 114
SAYI: 1.500